

CONFESSIO

PIAE DOCTRINAE, QVAE NOMI-
NE ILLVSTRISSIMI PRINCIPIS AC DO-
mini D. CHRISTOPHORI Ducis VVirttembergensis
& Teccensis, ac Comitiss Montisbelligardi, per legatos
eius die XXIII. mensis Ianuarij, Anno
M, D LII. congregationi Triden-
tini Concilij pro-
posita est.

Anno Dòmini, M. D. LIII.

PRÆFATIO.

VM AGNOSCAMVS NOS DI-
uina clementia ad gubernaculum nostræ re-
gionis ac Reipublicę uocatos, nihil prius
hactenus duximus, quam ut corā Deo pa-
tre Domini nostri Iesu Christi, & uniuersa
eius Ecclesia, studium nostrum in excitanda
& propaganda uerē pia doctrina, quibus-
cuncq; possemus officijs, restitueremur.

Et si enim non ignoramus, suum esse dis-
crimen inter Politicam & Ecclesiasticam functionem, tamen
cum Psalmus nos grauissime hortetur, Nunc reges, inquit,
intelligite, erudimini, qui iudicatis terram, seruite DOMINO
in timore & tremore; non debuimus cœlestem uocem contem-
nere, sed omnem conatum, & operam nostram, ad iuuandum
ueram Ecclesiam filij Dei, pro uirili nostra, conferre.

Alij, alias quidem rationes inire solent, quibus cogitant se fi-
lio Dei, & Ecclesię eius, studium suum probare.

Nos autem iudicauimus, ad ueram Ecclesię salutem aut cō-
stituendam, aut conseruandam, nihil esse nec utilius, nec Deo
acceptius, quam ut ministerium cœlestis ac uere pię doctrinę,
officijs tum publicis, tum priuatis, iuuetur.

Et quia propter immensam clementiam Dei, quam fecit nos
bis in Iesu Christo filio suo testatissimam, nō dubitamus, quin
nos ut uera membra sua complectatur: debuimus ei uicissim
hoc obsequium, ut, quoquo modo possemus, beneuolentiam
nostram erga sponsam eius Ecclesiam, qua nihil ei est in his tē-
ris aut amabilius, aut preciosius, declararemus.

Iussit nos alius Psalmus, portas nostras aperire Regi glo-
rię. Existimauimus autem, portas tanto Regi uere tum pa-
tere, cum cœlesti doctrinę eius in Ecclesijs locus conceditur.

Sed cum inciderunt uarię de doctrina Ecclesiastica dissensio-
nes, & uisum est inuictissimo domino Imperatori Carolo,
eius nominis quinto, domino nostro clementissimo, ac reli-
quis statibus sacri Romani imperij, si quid habemus, quod uel
ad publicam Ecclesię pacem, uel ad priuatam conscientię
tranquillitatem, pertinere uideatur, commemorare: iussit.

A. n

P R A E F A T I O.

mus concionatores nostros summam doctrinæ ipsorum conscribere, ut palam testarentur, in nostris Ecclesijs, non nisi uere Apostolicæ, Catholicæ, & Orthodoxæ doctrinæ, locum datum esse.

Voluimus igitur, ut hoc scriptum concionatorum nostrorum publice proponeretur, & speramus futurum, ut uniuersa Ecclesia piorum re ipsa uideat, nihil a nostris Ecclesijs alienius esse, quam ut in ijs quicquam, quod cum scriptis Prophetis & Apostolicis, ac consensu uere Catholicæ Ecclesiæ pugnet, uel in doctrina prædicandum, uel in ritibus sacrorum administrandum, susceptum fuerit.

DE DEO ET TRI

B V S I N V N A D I

uinitate personis.

CRedimus & confitemur, unum solum, uerum, æternum, immensum esse DEVM, omnipotentem creatorem omnium uisibilem & inuisibilem, & in hac una ac æterna diuinitate, tres esse per se subsistentes proprietates seu personas, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum. Sicut docet Prophetica & Apostolica scriptura, & explicant tria symbola, Apostolicum, Nicænum, & Athanasij.

DE FILIO DEI.

CRedimus & confitemur, Filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, ab æterno a patre suo genitum, uerum & æternū Deum, patri suo consubstantialem, & in plenitudine temporis factum hominem, ad expianda peccata, & procurandam æternam salutem humani generis, ut Iesus Christus uerus Deus, & uerus homo, sit una tantum persona, non duæ, & in una persona sint duæ naturæ, non una tantum. Sicut testimonijs sacre scripturæ expoluerunt sancti patres, in Concilio Nicæno, Ephesino primo, & Chalcedonensi. Itaque
detestas

deſtamur omnem hæreſin , cum hac doctrinâ de filio Dei
pugnantem.

DE SPIRITU SANCTO.

CRedimus & confitemur, Spiritum ſanctum ab æterno pro-
cedere a Deo patre & filio , & eſſe eiufdem cum patre &
filio eſſentiæ, maiſtatis, & gloriæ, uerum ac æternum
Deum: Sicut autoritate ſacrę ſcripturę recte explicuerunt
ſancti patres in Concilio Conſtantinopolitano, aduerſus Ma-
cedonium.

DE PECCATO.

CRedimus & confitemur, hominem initio iuſtum, ſapien-
tem, libero arbitrio præditum, Spiritu ſancto ornatum,
ac ſœlicem a Deo conditum eſſe, poſtea autem, propter
inobedientiam, ſpiritu ſancto priuatum, factum manci-
pium Satani, & obnoxium tam corporali, quam æternę dam-
nationi. Idque malum, non in uno tantum Adamo conſtituiſſe,
ſed propagari in omnem poſteritatem eius.

Quod autem non nulli affirmant, homini poſt lapſum tan-
tam animi integritatem relictam, ut poſſit ſeſe naturalibus ſuis
uiribus, & bonis operibus, ad fidem & inuocationem Dei con-
uertere ac præparare, haud obſcure pugnat cum Apoſtolica
doctrina, & cum uero Catholicę Eccleſię conſenſu.

Ad Roma. 5.

Per unius delictum propagatum eſt malum, in omnes ho-
mines, ad condemnationem.

Ad Epheli. 2.

Cum eſſetis mortui delictis ac peccatis, in quibus aliquan-
do ambulatiſtis, iuxta ſæculum mundi huius, iuxta principem
&c. Et mox. Eramus natura filij iræ, quemadmodum & cæte-
ri. Mortui, inquit, peccatis, & filij iræ, hoc eſt, alieni a gratia
Dei. Sicut autem homo corporaliter mortuus, non poteſt ſeſe
ſuis uiribus præparare aut conuertere, ad accipiendam uitã
corporalem, ita mortuus ſpiritualiter non poteſt ſeſe ſua uirtu-
te conuertere, ad accipiendam uitam ſpiritualem.

Auguſt. tom. 7. cont. duas epiſt. Pelagia. ad

Bonifaciũ lib. 2. cap. 8.

9
Dominus, ut responderet futuro Pelagio, nō ait, Sine me DIF-
FICILE potestis quicquam facere, sed ait, Sine me NIHIL
potestis facere. Et ut responderet futuris etiam istis, in eadem
ipsa Euangelica sententia, nō ait, Sine me nihil potestis perfi-
cere, sed facere. Nam si perficere dixisset, possent isti dicere, non
ad incipiendum bonum, quod a nobis est, sed ad perficiendū,
esse Dei adiutorium necessarium.

Et mox:

Homini est pręparare cor, & a Domino responsio linguę:
Non bene intelligendo falluntur, ut existiment cor prępara-
re, hoc est bonum inchoare, sine adiutorio gratię Dei, ad homi-
nem pertinere. Absit, ut sic intelligant filij promissionis, tanq̃
cum audierint Dominum dicentem, Sine me nihil potestis face-
re, quasi conuincant eū, dicentes, Ecce sine te possumus cor prę-
parare. Aut cum audierint a Paulo Apostolo, Non quia ido-
nēi sumus cogitare aliquid, quasi ex nobismet ipsis, sed suffi-
cientia nostra ex Deo est, tanquam & ipsum conuincant, dicen-
tes: Ecce idonei sumus ex nobismet ipsis, pręparare cor, ac
per hoc, & boni aliquid cogitare.

Et iter. tom. 9. in Ioan. tract 49.

Nemo se palpet, de suo Satanas est, de Dei beatus est. Quid
est enim de suo, nisi de peccato suo? tolle peccatum quod est tu-
um, iusticia, inquit, de meo est. Quid enim habes quod non ac-
cepisti?

Ambros. de uocatione gentium

lib. 1. cap. 9.

Licet insit homini, Malum uelle, tamen nisi donatum non ha-
bet, bonum uelle. Illud contraxit natura per culpam, hoc reci-
pit natura per gratiam.

Bernhard. In homilia. 1. de adnunciat.

beatę Marię.

Si stare non potuit humana natura adhuc integra, quanto mi-
nus potuit per se ipsam resurgere iam corrupta.

DE IUSTIFI-

catione.

Credimus

Credimus & confitemur, quod ad faciendam & exercendam iusticiam Deo gratam, necessariæ sint hæ uirtutes, Fides, Spes, & Charitas, & quod homo has uirtutes, nō ex se concipere possit, sed accipiat ex fauore & gratia Dei, quodq; fides operetur per dilectionem.

Sed sentimus, a uere Apostolica & Catholica doctrinalongissime abhorreere eorum sententiam, qui docent, hominem fieri Deo acceptum, & reputari coram Deo iustum, propter has uirtutes, ac in iudicio Dei meritis harū uirtutū cōfidentū esse.

Homo enim fit Deo acceptus, & reputatur coram eo iustus, propter solum filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christū, per fidem, & in iudicio Dei, non est ullo, earum uirtutum, quas nos habemus, merito, sed solo merito Domini nostri Iesu Christi, quod sit nostrum per fidem, confidendum.

Et quia coram tribunali Dei, ubi de uera & æterna iusticia ac salute agitur, nullus plane locus est meritis hominum, sed tantum misericordię Dei, & meritis solius Dñi nostri Iesu Christi, qui fide a nobis accipitur: idcirco sentimus, ueteres ac maiores nostros recte dixisse, Nos corā Deo sola fide iustificari.

Ad Roma. 5.

Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. Iustificantur autē Gratis per gratiam ipsius, per Redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus Propiciatorem per Fidem, in Sanguine ipsius.

Ad Gal. 3.

Conclufit scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex Fide Iesu Christi daretur credentibus.

Et cap. 5.

Nos Spiritu ex Fide spem iusticiæ expectamus. Nā in Christo Iesu neq; circumcisio quicquam ualeat, neq; præcipuum, sed Fides per dilectionem operans.

Hilar. in Matth. cap. 8.

Mouet scribas remissum ab homine pctm, hoīem enim tantum in Iesu Christo contuebantur, & remissum ab eo quod lex laxare non poterat, Fides enim Sola iustificat.

Ambros. in epist. ad Roman. cap. 3.

Iustificati sunt Gratis, quia nihil operātes, neq; quicquid reddētes sola fide iustificati sunt, donq; Dei.

A iiii

Et iter. cap. 4. ad Roma.

Manifeste beati sunt, quibus sine labore uel opere aliquo remittuntur iniquitates, & peccata teguntur, nulla ab his requisita pœnitentiæ opera, nisi tantum ut credant.

Possunt autem multa loca tam e scriptis Prophetiis & Apostolicis, quam e sanctis patribus cōmemorari, quibus probatur, non solum initio gratuita Dei clementia donari nobis has uirtutes, Fidem, Spem, & Charitatem, uerum etiam postea per omnem uitam, adeoque in extrema necessitate, haudquaquam nos coram se uero tribunali Dei constare posse, nisi fiducia solius gratitiæ clementiæ Dei, in Christo filio Dei nobis exhibitæ. Hoc enim est, quod & Paulus docet, & Ecclesiastici scriptores exponunt, Nos coram Deo sola fide iustificari.

DE LEGE.

AGNOSCIMVS legem Dei, cuius epitome est Decalogus, præcipere opima, iustissima, & perfectissima opera, & hominem non solū obligatum esse ad obediendū moralibus præceptis Decalogi, uerum etiam si faceret opera Decalogi, ea perfectione & integritate, quam lex exigit, uere coram Deo operibus suis iustum reputandum, & meritis suis æternam salutem consecuturum.

Sed quod nonnulli sentiunt, hominem posse in hac uita eo peruenire, ut non tantum impleat suis operibus Decalogum, uerum etiam possit plura & maiora opera facere, quam in Decalogo præcepta sunt, quæ uocant opera supererogationis, alienum est a Prophetica & Apostolica doctrina, & pugnat cū sententia uere Catholicæ Ecclesiæ.

Decalogus enim non est ad hunc usum datus, ut significet, hominem posse præcepta eius in hac uita perfecte implere: sed ut ostendat homini suam imperfectionem, & ferat testimoniū de iniusticia hominis, ac de ira Dei, aduersus omnes homines, ac excitet eos ad quærendam remissionem peccatorum, iusticiam & salutem in solo filio Dei, DOMINO nostro IESU Christo, per fidem.

Ad Romanos 3.

Per legem agnitio peccati.

Et capite 7.

Lex

Lex spiritualis est, ego autem carnalis, uenditus sub peccatū.

Et capite. 8.

Affectus carnis inimicitia est aduersus Deum. Nam legi Dei non subditur, si quidem ne potest quidem.

Ad Galatas. 3.

Scriptum est. Maledictus omnis qui non permanferit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea.

August. de Spiritu & litera Cap. 36.

Hoc primum præceptum iusticiæ, quo iubemur diligere Dominum ex toto corde, ex tota anima, & tota mente, cui est de proximo diligendo alterum cōsequens, in illa uita implebimus, ubi uidebimus facie ad faciem. Sed ideo nobis hoc etiam nunc præceptum est, ut admoneremur, quid fide exposcere, quo spem præmittere, & obliuiscendo quæ retro sunt, in quæ anteriora nos extendere debeamus. Ac per hoc, quantum mihi uidetur, in ea quæ perficienda est iusticia, multum in hac uita ille proficit, qui, quam longe sit a perfectione iusticiæ, proficendo cognoscit.

Et rurs. Aug. Hiero. epistola 29.

Charitas est uirtus, qua id quod diligendum est, diligitur. Hæc in alijs maior, in alijs minor, in alijs nulla est. Plenissima uero, quæ iam non potest augeri, quamdiu hic homo uiuit, est in nemine. Quamdiu autem augeri potest, profecto illud quod minus est quam debet, ex uitio est. Ex quo uitio non est iustus in terra, qui faciat bonum & non peccet. Ex quo uitio non iustificabitur in conspectu Dei omnis uiuens. Propter quod uitium, si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos fallimus, & ueritas in nobis non est. Propter quod etiam, quantum libet profecerimus, necessariū est nobis dicere, Dimitte nobis debita nostra, cum iam omnia in baptismo dicta, facta, cogitata, dimissa sunt.

Et iter. Lib. 1. Retract. Cap. 19.

Omnia mandata Dei facta deputantur, quando quicquid non fit, ignoscitur.

Hieronymus.

Hæc hoibus sola perfectio est, si imperfectos se esse nouerint.

B

Hæc est hominis uera sapientia, imperfectum esse se nosse, atque (ut ita loquar) cunctorum in carne iustorum imperfecta perfectio est.

DE BONIS OPERIBVS.

DOcemus bona opera diuinitus præcepta, necessario facienda esse, & mereri gratuita Dei clementia sua quædam, siue corporalia, siue spiritualia, præmia.

Non est autem sentiendum, quod his bonis operibus, quæ nos facimus, in iudicio Dei, ubi agitur de expiatione peccatorum, & placatione diuinæ iræ, ac merito æternæ salutis, confidendum sit.

Omnia enim bona opera, quæ nos facimus, sunt imperfecta, nec possunt seueritatem diuini iudicii ferre. Sed omnis fiducia nostra collocanda est in SOLA misericordia Dei, propter filium eius DOMINVM nostrum Iesum Christum.

Psal. 142.

Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens.

Ad Galat. 5.

Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Hæc autem inter se mutuo aduersantur, ut non quæcumque uolueritis, eadem faciatis.

Ad Roman. 7.

Noui quod non habiter in me, hoc est, in carne mea bonum;

Daniel. 9.

Non in iustificationibus nostris prosternimus preces antefaciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.

Augustin. Confess. lib. 9.

cap. 3.

Væ hominum uitæ, quantum uis laudabili, si remota misericordia, discutias eam.

Et rursus in Manuali,

cap. 22.

Tota spes mea in morte Domini mei. Mors eius meritum meum est, refugium meum, salus, uita, & resurrectio mea: Meritum

sum meum miseratio Domini, Non sum meriti inops quādiu
ille miserationum Dominus non defuerit. Et si misericordiae
DOMINI multæ, multus ego sum in meritis.

Gregor. lib. 1. super Ezechiel. ho
mi. 7. in fine.

Iustus ergo Aduocatus noster, iustos nos defendet in iudici
o, quia & nosmetipsos cognoscimus, & accusamus iniustos.
Non ergo in fletibus, non in actibus nostris, sed in aduocatio no
stri allegatione confidamus.

Bernhard. in sermon. 1. de adnuncia.
beatæ Mariæ.

Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Non
quidem tale testimonium, quale ille superbus Phariseus habe
bat, seducta & seductrice cogitatione, testimonium perhibens
de seipso, & testimonium eius uerum non erat sed cum spiritus
ipse testimonium perhibet spiritui nostro. Porro hoc testimo
nium in tribus consistere credo. Necesse enim est primo omni
um credere, quod remissionem peccatorum habere non pos
sis, nisi per indulgentiam Dei. Deinde, quod nihil prorsus ha
bere queas boni operis, nisi & hoc dederit ipse. Postremo q̄ æ
ternam uitam nullis possis operibus promereri, nisi GRA
TIS detur & illa.

DE EVANGELIO CHRISTI.

Etsi in scriptis Euangelistarum & Apostolorum continē
tur multa præcepta diuinę legis, & Christus ipse docet, nō
esse malum malo reddendum, nec mulierē impudice aspi
ciendam, & id genus alia, tamen non est sentiendum, q̄ E
uangelion Christi sit noua lex, qua, sicut olim patres in ueterite
stamento, ueteri lege saluati sunt, ita nunc homines in nouo tes
tamento, noua legē saluentur.

Nisi enim nomen legis generaliter p doctrinā accipias, quē
admodum Prophetæ aliquoties nomine legis usi sunt, certe
Euangelion Christi proprie non est lex, sicut Paulus legis no
mine uti solet. Sed est bona & læta annunciatio de filio Dei, Do
mino nostro Iesu Christo, q̄ ipse solus sit expiator peccatorū
nostrorum, placator iræ Dei, & redemptor ac seruator noster.

B .

Nec præcepta legis, quæ continentur in scriptis Apostolicis, sunt noua lex: sed sunt ueteris legis, iuxta sententiam Spiritus sancti, explicatio, quæ & ipsa haud obscure antea in Prophetis scriptis extant. Repetuntur autem in prædicatione Euangelij Christi, ut ostensa diuinæ legis seueritate, & naturæ nostræ corruptione, ad quærendum & amplectendum Christum, Euangelio suo reuelatum, excitemur, & ut cognoscamus, ad quam regulam uita nostra ex fide in Christum sit dirigenda. Quare si proprie de lege Dei, & Euangelio Christi loquendum est: Sicut nec ex Christo faciendus est nouus legislator, cū nec nouam legem tulerit, nec nouum politicum regnum in his terris instituerit: ita nec ex Euangelio facienda est noua lex, quæ durioribus & leuioribus præceptis afferat factoribus æternam salutem. Sed pro certo habendum esse existimamus, quod una & eadem sit lex Naturalis seu Moralis ueteris & noui Testamenti, & quod nec ueteris nec noui Testamenti hominibus contingat æterna salus, propter merita operum legis, sed tantū propter meritum Domini nostri Iesu Christi, per fidem.

Lucæ 4.

Recitat Christus ex Esaia officium suum, ad quod in hanc terram missus sit, Spiritus Domini, inquit, super me, eo quod unxit me, ad Euangelisandum pauperibus misit me, &c. Hic docet Christus, proprium suum officium esse, nō ferre nouam legem, quæ terreat & occidat miseros peccatores, sed adnunciare Euangelion, quod peccatores consoletur & uiuificet.

Ad Gala. 4.

Vbi uenit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptione ius filiorum acciperemus.

Acto. 15.

Quid tentatis Deum, ut imponatur iugum super ceruices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare posuimus, sed per Gratiam Domini Iesu Christi credimus nos saluos futuros, quemadmodum & illi.

August. contra Adimantum Manichei
discipulum cap. 3.

Certis

Certis quibusdam umbris & figuris rerum, ante Domini aduentum, secundum mirabilem et ordinatissimam distributionem temporum populus ille tenebatur, qui Testamentum uetus accepit: Tamen in eo tanta prædicatio & prægnificatio est noui testamenti, ut nulla in Euangelica atque Apostolica disciplina reperiantur, quamuis ardua & diuina præcepta & promissa, quæ illis etiam libris ueteribus desint.

DE SACRAMENTIS.

Nomen Sacramenti, sicut & nomen Mysterij (quod interpretes Sacramentum exponunt) latissime patet. Sed quia uisum est quibusdam numerum Sacramentorum in septem contrahere, percurreremus singula, ut ostendamus, quid in doctrina quorundam scriptorum desideremus, & quid cum sententia uere Catholicæ & Orthodoxæ Ecclesiæ pugnare uideatur.

DE BAPTISMO.

Agnosimus Baptismum tam infantibus quam adultis, in Ecclesia usque ad nouissimum huius sæculi diem, in nomine Patris & Filij & spiritus sancti, ex institutione Christi dispensandum, & ipso utendum esse.

Credimus etiam & confitemur, quod Baptismus sit mare illud, in cuius profundum, sicut Propheta ait, Deus proiciat omnia peccata nostra, & condonet ea propter Christum filium suum, per fidem.

Sed quod aliqui docent, peccatum remanens post Baptismum in homine, non esse natura sua uere peccatum, existimamus perniciosiorem esse errorem, quam uulgus hominum iudicat. Esi enim non dubitamus, peccatum quod post Baptismum remanet, credenti condonari propter Christum, & ex gratuita clementia Dei, non amplius coram tribunali Dei imputari: tamen si naturam eius expendas, uere est in se peccatum, propter quod, ut Augustinus supra dixit, non iustificatur in conspectu Dei omnis uiuens, & non est iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.

Ad Rom. 7.

Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum reddentē me legi peccati, quæ est in membris meis. Hic loquitur Paulus de peccato remanente post baptismum, & adfirmat illud repugnare legi mentis suæ, hoc est, affectui spiritus sancti. Quod autem repugnat Spiritui sancto, certe re ipsa uere peccatum sit, necesse est. Nam hæc est natura peccati, ut pugnet cum Spiritu sancto.

Ad Gal. 5.

Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Hæc enim inter se mutuo aduersant, ut non quæcūq; uolueritis, eadem faciatis. Hic iterum loquitur Paulus de peccato remanente post Baptismum, & tribuit ei manifeste naturam peccati, uidelicet, concupiscere aduersus Spiritum, & aduersus spiritui, ac impedire, ne perfecta iusticia in homine fiat. Quare peccatum post Baptismum remanens, natura sua uere est peccatū, etsi credenti non imputatur, sed propter Christum cōdonatur.

August. de nup. & concub. ad Valer.

lib. 1. cap. 25.

Respondetur, dimitti concupiscentiam carnis in Baptismo, non ut non sit, sed ut in peccatum non imputetur. Quamuis autem REATY suo iam soluto, manet tamen donec sanetur omnis infirmitas nostra, &c.

Et iter. de baptis. paruulorum. & de cons. dist.

4. cap. per baptismum.

Per baptismum id agitur, ut caro peccati euacuetur. Non autem sic euacuatur, ut in carne concupiscentia innata non sit, sed ne obsit.

Deinde docemus eum qui baptizatur in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ungi spiritali chrismate, hoc est, fieri membrum Christi per fidem, & donari spiritu sancto, ut ad percipienda coelestia, aures mentis eius aperiantur, & oculi cordis illustrentur:

Ac manifestum quidem est, quod usus externi chrismatis fuerit in politia Mosaica legitimus, & quod externum chrisma sit etiam in Ecclesia, post diuulgarum Euangelion, usitatum.

Sed

Sed manifestum etiam est, quod in lege Mosi fuerit tempus
umbrarum, nunc autem reuelato Christo sit tempus ueritatis.

Et usus externi chrismatis pertinet ad elementa mundi. De
abrogatione autem horum elementorum, dicit Paulus,

Ad Coloss. 2.

Si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid adhuc
tanquam uiuentes in mundo, his decretis tenemini.

Et Dionysius, quem Areopagitam uocant, & quem putant
descripsisse ritus Ecclesie ab Apostolis traditos, significat qui-
dem externum chrisma fuisse in Ecclesia usitatum, sed significat
etiam haud obscure, hunc ritum partim ab athleticis unctio-
nibus Ethnicorum, partim ex lege Mosaica sumptum esse. Qua
uero autoritate & utilitate perantur exempla colendi Dei, &
administrandi sacramenta ab Ethnicis, testatur dictum illud
Mosi:

Deuter. 12.

Cauene imiteris gentes, & requiras ceremonias earum, di-
cens, Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam.
Non facietis similiter DOMINO Deo uestro.

Et illud dictum Chri-
sti Matth. 15.

Frustra colunt me, docentes doctrinas, praecepta hominum.

Et non est obcurum, quod ceremoniae Mosaicę, quarum una
pars est externi chrismatis usus, pertineant ad elementa huius
mundi, quorum decretis Paulus supra dixit nos non teneri, &
de quibus alias dicit. Posteaquam cognouistis Deum, quin po-
tius cogniti estis a Deo, quomodo conuertemini denuo ad in-
firma & egena elementa, quibus iterum ab integro seruire
uultis?

Præterea, quomodo cōfectio seu ritus externi chrismatis, ab
Apostolis ipsis traditus esse, ut Fabianus scribit, uere affirmari
posset, cū Acta Conciliorum testentur, hunc ritum institutum
esse a Syluestro?

Et ecclesiastica historia tradit, nō fuisse ppositū Apostolorum, ut
cōderēt leges de dieb. festis, sed ut docerēt rectā cōuersationē

& ueram pietatem: quanto minus propositum eorum fuit, eternas unctiones in Ecclesia instituere, & umbras in exortum clarissimi solis splendorem inducere.

Accesserunt baptismo etiam aliæ quædam cæremoniæ, salis, luti, uestium, sed quia hæ non iudicantur necessariae, etiam ab ijs ipsis, apud quos sunt usitatae, & sunt aliqua ex parte ociosa, eorum rituum, quibus Christus aliquoties in edendis miraculis usus est, imitatio: non est cur de ipsis aliquam curam, in occupatione tot necessariarum rerum suscipiamus.

DE CONFIRMATIONE.

Non est nobis dubium, quin Apostoli initio reuelati & confirmati in die Pentecostes Euangelij, contulerint impositione manuum admirandum donum spiritus sancti credentibus in Christum, ut uarijs linguis loquerentur.

Et sentimus utilissimum esse, ut pueri & adulescentes, a pastoribus Ecclesiæ suæ, in Catechismo examinentur, & si qui dem pie ac recte fuerint eruditi, approbentur, si uero prauæ, emendentur.

Sed ex personali & temporali facto Apostolorum, non est absq; certo mandato Dei, generale & perpetuum sacramentum in Ecclesia statuendum. Er horribile auditu est, quod Sacramentum Confirmationis, quale Episcopi suffraganei solent pueris impartiri, excellat dignitate sua sacramentum Baptismi. Sic enim nonnulli de sacramento Confirmationis scribere non uerentur, Sicut unum, inquiunt, a maioribus fit, id est, a summis pontificibus, quod a minoribus perfici non potest: ita & maiori ueneratione uenerandum & tenendum est.

Apostolis enim diuinitus concessum fuit, ut impositione manuum conferrent credentibus in Christum dona spiritus sancti. Hoc autem non est proprie intelligendum de priuatis illis spiritus sancti donis, quæ unicuique ad salutem necessaria sunt. Hæc enim accipiunt credentes, per prædicationem Euangelij, & per Baptismum: sed intelligendum est de publicis donis spiritus sancti, uidelicet, loqui uarijs linguis, & alia, quæ tum ad publicam confirmationem Euangelij de Christo necessaria erant,

Post

Postquam igitur auctoritas Euangelij talibus miraculis satis confirmata est, sicur desit admirandum illud donum linguarū, ita & ritus imponendæ manus, quo donum illud conferebatur, factus est, quod quidem ad hanc rem attinet, ociosus. Alio qui faciendum erit generale sacramentum Ecclesiæ ex umbra, & obumbrandi sunt ægroti, propterea quod multi consecuti sint sanitatem per umbram Petri.

Similiter faciendum erit generale sacramentum ex impositione sudariorum, propterea quod aliqui liberati sunt a morbis suis, cum ipsi imponerentur sudaria Pauli. Et incumbendum erit super mortuos, quod Paulus incubitu suscitauit adulescentem a morte.

Et tamen non est pastoribus Ecclesiarum permittendum, ut nullam habeant rationem erudiendæ pueritiæ ac iuuentutis in uere pia doctrina. Sed exigendum est ab eis, ut Catechismū diligentiſſime doceant.

DE POENITENTIA.

Cum semper nobis agnoscenda sint peccata nostra, & credendum quod remittantur nobis peccata propter Christum, sentimus semper etiam in hac uita nobis agendam esse poenitentiam.

Sed poenitentiam alij aliter explicant. Vulgo enumerantur tres partes poenitentiae: Contritio, Confessio, Satisfactio. Has partes singulatim ac breuiter percurramus, ut exponamus quid nobis in hac doctrina de poenitentia uere Catholicum & Apostolicum uideatur.

DE CONTRITIONE.

Contritionem uocamus sensum diuinæ iræ, seu dolorem aut pauorem animi, ex agnitione magnitudinis peccatorum, & grauitatis iræ Dei ortum. Talem contritiōem arbitramur quidem necessariam esse in uera poenitentia, quā contritionem lex Dei in homine excitare solet: sed docere eam mereri remissionem peccatorum, & esse expiationem peccatorū coram Deo, existimamus ab apostolica doctrina alienum esse. Deus enim nō despicit quidem cor contritum & humiliatum, sicut Psalmus loquitur: sed idcirco non despicit, quia filius Dei

Dominus noster Iesus Christus suscepit cor contritum & humiliatum, cuius solius contritione & humiliatione peccata nostra coram Deo expiata sunt, & placata est ira Dei. Huius placationis nos participes efficimur, cum contrito & humiliato corde credimus, solum Iesum Christum esse propiciatorem nostrum apud patrem coelestem.

Esaiæ 53.

Ipse univlneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostræ super eum, & vis uore eius sanati sumus.

1. Ioan. 2.

Ipse est propiciatio pro peccatis nostris.

Act. 10.

Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum.

Et testantur exempla Cain, Esau, Saulis, Iudæ Ischariotis, & aliorum, quod contritio non sit meritum remissionis peccatorum. Hi enim etsi tantam habuerunt contritionem, ut tolerabilius ipsis visum fuerit, uitam sibi aut laqueis, aut gladijs, abrumpere quam horribiles illos dolores perferre, tamen non sunt remissionem peccatorum consecuti.

Gloss. de pœnit. dist. i. cap. i

Si subtiliter intueamur, gratiæ Dei, non contritioni, attributenda est peccatorum remissio.

Quare fatemur, Contritionem ad agendam ueram poenitentiam necessariam quidem esse, non autem in hunc usum, ut sit meritum seu expiatio peccatorum coram Deo: sed ut homo agnita magnitudine peccatorum, & gravitate iræ Dei, dereflectatur peccata, & excitetur ad querendam remissionem peccatorum ad salutem, in sola gratuita clementia & misericordia Dei, propter solum Iesum Christum Dominum nostrum, per fidem.

DE CONFESSIOE.

Confessionem uocant enumerationem peccatorum coram sacerdote. Talis igitur confessio, qualis hactenus fuit usitata, sicut non est diuinitus præcepta ita manifestum est, quod uetus Ecclesia non exegerit eam tanta seueritate, per

te, perinde ac si ad consequendam æternā salutē necessaria esset;
Ac dubium quidem non est, quin debeamus nos corā Deo
peccatores agnoscere, & Deo peccata nostra confiteri; sed ea
coram homine (nisi si quid in ipsum peccauerimus, & ueritas le-
gitima ac diuina uocatione dicenda fuerit) enumerare liberū
esse concedunt, etiam ueterum Ecclesiasticorum scripta.

Chrysost. in cap. 12 ad Hebr. hom. 13.

Nō dico tibi ut te p̄das in publicū, neq; ut te apud alios accu-
ses, sed obedire te uolo Prophetę dicēti. Reuela Dñi uia tuam;

Et iter. in Psal. Misere.

Si confundaris alicui dicere, quia peccasti, dicto ea quo-
tidie in anima tua. Non dico ut confitearis cōseruo tuo, ut ex-
probret, dico Deo qui ea curat.

Etiā autem hæc Chrysostomi uerba solēt exponi de peccatis
quæ antea sacerdoti confessa sunt, tamen hæc expositio est ma-
nifesta deprauatio sententię Chrysostomi. Et testatur Ecclesia-
stica historia perspicue, morem confitendi sacerdotibus abro-
gatum fuisse in Ecclesia Constantinopolitana.

August. lib x. Confess. cap. 3.

Quid mihi est cum hominibus, ut audiant confessions me-
as, quasi ipsi sanaturi sint omnes languores meos? Curiosum
genus ad cognoscendam alienam uitam, desidiosum ad corri-
gendam suam.

Amb. super Luc. de pœn. dist. i. cap. Petrus.

Petrus doluit & fleuit, quia errauit ut homo. Non inuenio
quid dixerit, scio quod fleuit, lachrymas eius lego, satisfactio-
nem non lego.

Etiā autem sentimus, enumerationem peccatorum coram sa-
cerdote non esse necessariam ad salutem, nec esse aliquod meri-
tum remissionis peccatorum. tamen damus operam, ut gene-
ralis confessio peccatorum, quantum fieri potest & licet in Ec-
clesijs nostris conseruetur, idq; duabus de causis. Vna est, ut
hoc priuato colloquio rudiores de rebus necessarijs ad-
moncantur & erudiantur. Altera, ut hac occasione priuatim au-
diatur Euangelion Christi de remissione peccatorum. Quod
Euangelion est uera clauis regni cœlor; & absolutio a peccatis,

& ut per auditum Euangelij seu absolutionis fides uel concipiatur, uel confirmetur.

In agenda enim uera poenitentia nihil certius, nihil firmitus iudicamus, quam quod omnino necessaria sit FIDES, uidelicet, ut quod Euangelion Christi adnunciat, credamus nobis certo remitti & condonari peccata gratis, propter solum Iesum Christum DOMINUM nostrum.

Non ignoramus quidem, quod si opera nostra respicimus, non tantum nobis dubitandum, uerum etiam de salute nostra desperandum sit, quippe quod nostra opera, quantumuis bona uideantur, non possint corā se uero tribunali Dei consistere.

Nec obscurum nobis est, quod carni nostrae, in hac corporali uita, semper adhæreat dubitatio de misericordia & clementia Dei.

Sed cum Deus promittit nobis gratuitam suam clementiam, propter Christum filium suum, & exigit, ut Euangelio filij sui obedienter credamus, exigit etiam eo ipso, ut dubitationem carnis nostrae mortificemus, ac certissimam de misericordia sua si dudiciam concipiamus, ne nos promissionem eius tanti mendacii accusemus, quantam dubitationem de ea habeamus.

Et ut possimus certam fiduciam concipere, collocauit salutem nostram, non in meritis nostrae iusticiae, quae est imperfecta, sed tantū in meritis filij sui Domini nostri Iesu Christi, cuius iusticia ut est perfectissima, ita & in iudicio Dei firmissima & constantissima.

Marc. 1.

Poenitentiam agite & credite Euangelio.

Iubet nos Euangelio, quod annunciat nobis certū fauorem Dei erga nos, propter Christum, credere. Ergo non uult ut de fauore eius erga nos dubitemus, sed ut certam de eo fiduciam concipiamus.

Ioan. 6.

Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille.

Si Deus exigit ut credamus in filium suum, certe non uult ut dubitemus, sed ut firmam fiduciam in eo collochemus.

Iacobi 1.

Si

Si cui uestrum deest sapientia, postulet ab eo qui dat, nempe Deo, qui dat, inquam, omnibus simpliciter, nec exprobrat, ac dabitur ei, sed postulet cum fiducia nihil hælitans,

Hilar. in Matth. cap. 5.

Regnum cælorum, quod Prophetæ nunciauerunt, Ioannes prædicauit, Dominus noster in se esse possum est professus, uult sine aliqua incertæ uoluntatis ambiguitate sperari. Alio qui iustificatio ex fide nulla est, si ipsa fides fiat ambigua.

August. in Manuali cap. 23.

Qui de uenia peccatorum suorum desperat, negat Deum esse misericordem, magnam iniuriam Deo facit: qui de eius misericordia diffidit, quantum in se est, negat Deum habere charitatem, ueritatē & potestatem, in quib. **T O T A** spes mea cōsistit.

Sixtus Pontifex Tomo 1. Concilio, in 1. epi

stola Sixti Pontificis.

Dubius in fide, infidelis est.

Quare existimamus eos, qui iubent nos de fauore Dei erga nos dubitare, non solum pugnare cum uera sententia, Catholice Ecclesiæ, sed etiam saluti Ecclesiæ pessime consulere.

DE SATISFACTIONE.

DE satisfactione credimus & confitemur, quod sola passio & mors unigeniti filij Dei Domini nostri Iesu Christi, sit satisfactio pro peccatis nostris. Et quod hæc satisfactio Christi, offeratur & applicetur nobis ministerio Euangelij, excipiat autem a nobis **FIDE**.

Confitemur etiam, quod postquam satisfactio Christi nobis applicata, & per fidem accepta sit, necessario debeamus bona opera, quæ Deo præcepta sunt, facere, nō ut ipsi expiemus peccata coram Deo, sed ut ad declarandam obedientiam nostrā, bonos fructus poenitentiae proferamus, & gratitudinem nostram testificemur.

Nam de oratione, ieiunio, elemosyna, & alijs id genus operibus, sentimus ea diligentissime sectanda esse: sed longe alium habere usum, quam quod uel meritis suis satisfaciant Deo pro peccatis nostris, uel applicent nobis meritum Christi.

DE ORATIONE.

Oratione Deus inuocatur: Vera autem inuocatio est opus fidei, nec potest sine fide fieri. Fides autem inueterat Christum, & niuitur solis meritis Christi. Quare nisi applicaueris tibi meritum Christi Fide; oratio nullius est coram Deo momenti.

Exigitur autem oratio in hunc usum, ut consideratione diuinorum promissionum, fides in nobis exciteretur & inflammetur. Itaque non absurde quidem dicitur, Oratione deleri peccata, non autem hoc sensu, quod opus ipsum orationis, sit merito suo satisfactio pro peccatis, coram Deo: sed quod oratione exciteretur & accendatur fides, qua fide participamus meritum Christi, & habemus remissionem peccatorum, propter solum Christum. Priusquam enim Deum oratione inuocamus, necessarium erit, ut meritum Christi sit nobis applicatum, & fide acceptum. Quare fieri non potest, ut oratio sit tale opus, propter cuius meritum, consequamur coram Deo remissionem peccatorum.

Psal. 108

Oratio eius fiat in peccatum. Non posset autem fieri peccatum, si perse esset opus tam dignum, quo peccatum expiaretur.

Esaia i.

Cum extenderitis manus uestras, auertam oculos meos a uobis, & cum multiplicaueritis orationem non exaudiam. Deus autem non auerteret oculos & aures ab oratione, si esset dignitate sua satisfactio pro peccatis nostris.

August. in Psalm. 108.

Oratio quæ non fit per Christum, non solum non delet peccatum, sed etiam fit ipsa peccatum.

Bernhar. de Quadragesima sermone 5.

Sed & uitam æternam aliqui fortassis, non in humilitate querunt, sed tanquam in fiducia suorum meritorum. Nec hoc dico, quin accepta gratia fiduciam donet orandi, sed non oportet, ut in ea constituat quisquam fiduciam impetrandi. Hoc solum conferunt hæc præmissa dona, ut ab ea misericordia, quæ tribuit hæc, sperentur etiam ampliora. Sit ergo oratio quæ pro temporalibus est, circa solas necessitates restricta. Sit oratio, quæ pro uirtutibus est animæ, etiam ab omni impuritate libera, &

ra, & circa solum beneplacitum Dei intenta, sit ea, quæ sit pro æterna uita, in omni humilitate, præsumens de SOLA, ut dignum est, miseratione diuina.

DE IEIUNIO.

Ieiunium sentimus utile esse, non in hoc, ut uel operis sui merito expiet peccata coram Deo, uel applicet ieiunanti meritum Christi, sed ut sobrietate iniiciat carni frenum, ne homo crapula & ebrietate impeditus, uocationi Dei minus obsequatur, & suo officio oscitater defungatur. Sed ieiunio suus postea dabitur locus.

DE ELEEMOSYNA.

Eleemosynam diligenter commendamus, & hortamur ecclesiam, ut proximum quisque suum, quoquo officio possit, adiuuet, ac charitatem suam testificetur.

Sed quod alicubi dicitur, Eleemosynam delere peccatum, sic cura quæ extinguit ignem, iuxta fidei analogiam intelligimus. Quid enim opus fuisset ad delenda peccata, passione & morte Christi filij Dei, si peccata delerentur merito eleemosynæ? Et quis usus esset ministerij Euangelij, si eleemosyna diuinitus fuisset ordinata pro organo, quo applicaretur nobis meritum Christi? Quare ut maneat Christo suus honor inulolatus, & ministerio Euangelij suus legitimus usus, docemus eleemosynam sic delere peccatum, non quod per se sit dignum opus, quo uel peccatum expietur, uel meritum Christi applicetur, sed quod sit opus & fructus charitatis erga proximum, quo opere testificamur fidem & obedientiam nostram, quam debemus Deo. Vbi autem est fides, ibi solus Christus agnoscitur peccatorum expiator. Itaque cum eleemosyna testificetur, suo quodam modo, Christum habitare in pñs, testificatur etiam eos habere peccatorum remissionem. Nisi enim eleemosyna sit opus charitatis, quæ testificetur fidem in Christum, tantum abest, ut significet hominem habere peccatorum remissionem, propter Christum, ut plane coram Deo fordeat. Si distribuero, inquit Paulus, omnes facultates meas in cibos pauperum, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

Docemus igitur bona opera necessario facienda, Deum oratione inuocandum, pie ieiunandum, & eleemosynam dandam esse, ut fidem & charitatem nostram testificemur, & uocationi Dei obediamus. Sed in agenda uera poenitentia docemus, remissionem peccatorum contingere nobis tantum propter filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, per fidem, iuxta illud quod Petrus dicit: Huic omnes Prophetæ testimonium ferunt, quod remissionem peccatorum accipiat per nomen eius; quisquis crediderit in eum.

DE EUCHARISTIA.

Credimus & confitemur, Eucharistiam, (sic enim libuit maioribus nostris cœnam Dominicam uocare) esse sacramentum a Christo ipso institutum, & usum eius, usque ad nouissimum huius seculi diem, Ecclesiæ commendatum esse.

Sed quia aliud est substantia, aliud usus eius, idcirco de his ordine dicemus.

De substantia Eucharistiæ sentimus & docemus, quod uerum corpus Christi, & uerus sanguis eius in Eucharistia distribuitur, & refutamus eos qui dicunt, panem & uinum Eucharistiæ esse tantum absentis corporis & sanguinis Christi signa.

Credimus etiam omnipotentiam Dei tantam esse, ut possit in Eucharistia substantiam panis & uini, uel annihilare, uel in corpus & sanguinem Christi mutare.

Sed quod Deus hanc suam absolutam omnipotentiam in Eucharistia exerceat, non uidetur esse certo uerbo Dei traditum, & apparet ueteri Ecclesiæ fuisse ignotum. Sicut enim cum in Ezechiel de urbe Hierusalem, in latere descripta dicitur, ISTA EST Hierusalem, non necesse fuit, ut substantia lateris mutaretur in substantiam urbis Hierusalem: ita cum de pane dicitur, Hoc est corpus meum, non est necesse ut substantia panis mutetur in substantiam corporis Christi: sed ad ueritatem sacramenti sufficit, quod corpus Christi uere sit cum pane præsens, atque adeo necessitas ipsa ueritatis sacramenti exigere uidetur, ut cum uera præsentia corporis Christi uerus panis maneat. Nam quem admodum ad ueritatem sacramenti Baptismi necessarium est, ut in usu eius aqua sit, & maneat uera aqua: ita necessarium est in cœna

cora dominica, ut panis in usu eius sit, & maneat uerus panis;
cum mutata panis substantia non constaret ueritas sacramenti.
Vnde & Paulus & ueteres Ecclesiastici scriptores, panē Eucha-
ristiæ etiam post consecrationem panem uocant.

I. ad Corinth. xi.

Probet seipsum homo, & sit de pane illo edat, &c. Et quicum
que manducauerit PANEM HVNC, & biberit calicem
DOMINI indigne, &c.

August. in sermo, ad infantes.

Quod uidistis PANIS est & calix, quod uobis etiam oculi
uestri renunciant. Quod autem fides uestra postulat instruen-
da, PANIS est corpus Christi, calix sanguis.

Quod autem ad Eucharistiæ usum attinet, primum, etsi non
negamus, quin totus Christus tam pane quam uino Eucharisti-
æ dispenseetur, tamen docemus usum utriusq; partis debere uni-
uersæ Ecclesiæ communem esse. Manifestum enim est, qd Chri-
stus ipse, nihil periculis, quæ postea humana superstitione ex-
cogitata sunt, aut alijs commentis, deterritis, tradiderit Eccle-
siæ utraq; partem utendam.

Manifestum etiam est, quod uetus Ecclesia usa sit utraq; par-
te multis annis. Et restantur aliquot scriptores perspicue, eos
qui solum panem accipiunt, non accipere plenum sacramen-
tum sacramentaliter (sic enim loquuntur) & diuisionem unius
eiusdemq; mysterij sine grandi sacrilegio fieri non posse.

Quare sentimus usum utriusq; partis esse uere Catholicum
& Apostolicum; nec licere ulli homini hanc Christi institutio-
nem, & tam diuturnum ueteris & ueræ Ecclesiæ ritum, pro sua
libidine mutare, & laicis, ut uocant, alteram partem Eucharistiæ
auferre.

Ac mirandum est, qd hi, qui profitentur seritus ueteris Eccle-
siæ, ppugnare, ita procul hæc in parte a ueteri Ecclesia recedant.

Deinde, cum sacrificij nomen latissime pateat, ac generaliter
significet sacrum cultum, libenter concedimus, uerum & legiti-
mum usum Eucharistiæ, posse hoc modo sacrificium dici. Et si
Eucharistia iuxta institutionem Christi ita celebratur, ut in ea ad-
nunciatur mors Christi, & dispenseetur Ecclesiæ sacramentum

corporis & sanguinis Christi, recte uocatur Applicatio meriti
passionis Christi, his uidelicet, qui sacramentum sumunt.

Nec damndæ sunt piæ lectiones & preces, quæ
consecrationem, ut uocant, & dispensationem Eucharistiæ præ
cedere & sequi solent.

Sed interea non licet nobis errores, qui ad hoc sacrum, impe
ritia magis priuatorum hominum, quam legitimo consensu
ueræ Catholicæ ecclesiæ, accesserunt, dissimulare & approbare.

Vnus error est, quod ex cultu, qui debet ecclesiæ esse com
munis, fiat priuata unius sacrificuli actio, qui ut solus sibi legit
uerba cœnæ dominicæ, ita etiam solus panem & uinum sumit.

Nam Christus instituit Eucharistiam, non ut esset priuata us
nius actio, sed ut esset Ecclesiæ communio. Itaque ad rectam eu
charistiæ actionem requiruntur ad minus duo, uidelicet, mini
ster eucharistiæ benedicens, & is cui eucharistiæ sacramentum
dispensetur. Cum enim Christus hoc sacramentum institueret,
non ipse solus uescebatur, sed dispensabat ecclesiæ suæ, quam
tum præsentem habebat, Accipite, inquit, manducate, &c.
Et bibite ex hoc omnes, &c.

Hoc Christi institutum, uetus & uera Catholica ecclesia tam se
ueriter obseruauit, ut eos, qui in hoc sacro præsentem non com
municarent, excommunicauerit.

Anacletus in prima epistola.

Peracta consecratione OMNES communicent, qui nolus
rint ecclesiasticis carere liminibus. Et addit, Sic enim et Aposto
li statuerunt, & sancta Romana tenet ecclesia.

Concilium Antiochenum cap. 2.

OMNES, qui ingrediuntur ecclesiam Dei, & sacras scriptu
ras audiunt, non autem cum populo in oratione communicant,
& auersantur sanctam assumptionem dominici sacramenti, se
cundum aliquam propriam disciplinam, hos ab ecclesia abici oportet.

Dionys. de ecclesiast. hierarchia.

Pontifex, cum diuina munera laude prosecutus fuerit, sacro
sancta & augustissima mysteria conficit, & quæ ante laudauerat,
uenerandis operata atque abdita signis, in conspectum agit,
diuinæque munera reuerenter ostendens, ad sacram illorum COM
munio

MVNIONEM & ipse cōuertitur, & reliquos ut COMMVNICENT hortat, sumpta deniq; atq; OMNIBVS TRADITA cōmuniōe diuina, gratias referēs, finē m ysterijs imponēs.

Arbitramur igitur necessariū esse, ut ad cōseruandā in celebratione eucharistiæ institutionē Christi, & ad sectandū exemplū ueteris ac uere Catholicæ ecclesiæ abrogentur, priuatq; sacrficulorū missę, & restituantur. publica cœnę dominicę cōmunio.

Alius error est, quod eucharistia sit tale sacrificium, quod debeat iugiter in ecclesiā, ad expianda peccata uiuorum & mortuorum, & pro impetrandis alijs beneficijs, tam corporalibus, quam spiritualibus, offerri.

Hic error manifeste pugnat cum Euangelio Christi, quod testificatur, Christum VNA oblatione, semel tantum facta, consummasse in sempiternum sanctificatos.

Et quia Christus passione ac morte sua impetrauit nobis remissionem peccatorum, quæ & nobis per Euangelion in nouo Testamento adnūciatur, idcirco non licet amplius pro peccato sacrificare. Dicit enim epistola ad Hebræos: Vbi est peccatorum remissio, iam non est oblatio pro peccato.

Nam quod Christus dicit, Hoc facite in mei commemoratōnem, non iubet corpus & sanguinem suum in cœna Deo, sed ecclesiæ offerre, ut ecclesia edendo corpus, & bibendo sanguinē Christi, ac prædicādo beneficiū mortis eius, admoneatur de ea corporis & sanguinis Christi oblatione, quæ semel tantum in cruce, in expiationem peccatorum nostrorum, facta est. Sice nim Paulus hoc dictum Christi interpretatur, Quotiescunq; in gulens, manducabitis (non ait obtuleritis) panem hunc, & bibetis calicem, mortem DOMINI prædicare, donec ueniat.

Ac fatemur quidem, quod ueteres euelesiastici scriptores uocauerint Eucharistiam, sacrificium & oblatiōem: sed se ipsi exponunt, quod nomine sacrificij intelligant memoriā, adnūciationem, seu prædicationem sacrificij, quod Christus semel in cruce peregit. Sicut & memoriā Paschæ & Pentecostes, uocant Pascha & Pentecosten.

Alius error est, q nonnulli sentiunt oblationem (quam ita uocāt) Eucharistię, non esse quidē p se, ppiationē pro peccatis: applicare autē propiciationē & meritū Christi uiuis ac mortuis.

Sed iam demonstratum est, quod Eucharistia proprie non sit oblatio, sed sic uocetur, quod sit memoria oblationis semel in cruce factæ. Deinde applicatio meriti Christi, non sit alio externo organo, quam prædicatione Euangelij Christi, & dispensatione eorum sacramentorum, quæ Christus in hunc usum instituit. Et meritum Christi oblatum & applicatum, non recipitur nisi FIDE.

Marci ultimo.

Prædicate Euangelion omni creaturæ. Ministerio enim Euangelij offeruntur & applicantur creaturis, hoc est, siue Iudæis, siue Gentibus, beneficia Christi. Et sequitur: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: quia sumptione sacramentorum & fide, accipiuntur oblata & applicata beneficia.

Ad Romanos i.

Euangelion est potentia Dei ad salutem omni credenti, hoc est, ministerium Euangelij est organon diuinitus institutum, quod Deus est potens et efficax ad saluandos omnes eos, qui Euangelio credunt. Itaque prædicatione Euangelij offert, aut si ita loqui libet, applicat, omnibus salutem: Fides autem oblata & applicatam salutem accipit.

In priuata autem missa, panis & uinum ita tractantur, ut sacrificulus neque adnunciet publice Euangelion Christi, sed sibi ipsi quædam, ac præsertim uerba cœnæ, seu consecrationis, tacite recenseat, neque dispense alijs panem & uinum, sed solus ipse ea sumat. Quare nulla potest esse applicatio meriti Christi in priuata missa. Hoc lenserunt ueri Catholici maiores nostri, qui tam seueriter, quemadmodum supra indicauimus, exegerunt, ut qui in missa præsens non communicauerit, excommunicetur.

Alius error est, quem iam attigimus, quod exigitur, ut uerba cœnæ seu consecrationis, in Eucharistia tacite recitentur, cum hæc uerba sint pars Euangelij, quod iuxta mandatum Christi omnibus creaturis est prædicandum. Esi enim maiores nostri uocarunt aliquoties Eucharistiam mysterium, non tamen hoc consilio sic uocarunt, quod uerba cœnæ non sint coram Ecclesia in Eucharistia publice, & lingua uulgo nota, recitanda: sed quod in Eucharistia aliud uideatur, aliud intelligatur. Nam & Christus

Christus ipse uocatur Myſterium, qui tamen non eſt occultan-
dus, ſed omnibus creaturis prædicandus.

Et quia in ſumenda Euchariftia exigitur fides, Fides autem
eſt ex auditu, Auditus autem per uerbum Dei, maxime omni-
um neceſſarium eſt in Euchariftia, ut uerbum cœnæ, quod eſt
uerbum filij Dei, publice recitetur. Hoc enim uerbum eſt præ-
dicatio Euangelij, & adnunciatio mortis Chriſti. Quare ut Ec-
cleſia intelligat, quid in Euchariftia agatur, & quid ipſi ſumens
dum offeratur, & ut fidem ſuam confirmet, neceſſaria eſt in Eu-
chariſtia, publica recitatio uerborum cœnæ dominicæ.

Alius error eſt, quod una pars Eucharistiæ ſoleat in ſingula-
rem cultum Dei circumgeſtari & reponi. Verat autem Spiritus
ſanctus, ne cultus Dei, ſine certo Dei mandato, inſtituatur.

Deuter. 12.

Non facietis linguli, quod ſibi rectum uideretur.

Et iterum.

Quod præcipio tibi, hoc tantum facias DOMINO, nec
addas quicquam, nec minuas.

Matth. 15.

Fruſtra colunt me, docentes doctrinas, mandata hominum!

Clemens epiſtola 2. ad Iacobum, & de conſe.

diſt. 2. cap. tribus.

Certe tanta in altario holocauſta offerantur, quanta populo
ſufficere debeant, quod ſi remãlerint in CRASTINVM, nō
reſeruentur, ſed cum timore & tremore, clericorum diligentia,
conſumantur.

Non ignoramus quomodo hæc Clementis uerba eludi ſole-
ant, conſiſto diſcrimine inter opus m orientium & opus conſe-
crantium. Sed manifeſtum eſt, quod panis, qui circumgeſtari et
in adorationem reponi ſolet, non reſeruetur pro inſirmis, ſed
tandem a conſecrantibus ipſis ſumatur.

Cyrillus, uel ut alij ſentiunt, Origenes, in Le

uitic. cap. 7.

Nam & Dominus panem, quem diſcipulis dabat, dicebat eis.
Accipite & manducate, &c. non diſtulit, nec ſeruari iuſſit in
crastiñũ. Hoc fortaſſe myſterij cōſinetur etiã in eo, q̄ panem nō

iubet portari in uia, ut semper recentes, quos intra te geris, uerbi Dei panes proferas.

DE ORDINE.

Non est obscurum e sacris literis, quod omnes uere Christiani consecrentur in Baptismo per Christum filium Dei, in spirituales sacerdotes, & debeant semper offerre Deo spiritualia sacrificia.

Nec est obscurum, quod Christus instituerit in ecclesia sua ministros, qui adnuncient Euangelion suum, & dispensent sacramenta eius.

Nec permittendum est cuiuis, quamuis spirituali sacerdoti, ut sine legitima uocatione usurpet publicum ministerium in ecclesia. Dicit enim Paulus, Omnia honeste & decenter fiant inter uos. Et iterum, Nemini cito manus imponas. Quare non in utile iudicamus, ut fides eorum qui ad publicum ministerium Euangelij accessuri sunt, quasi gradibus quibusdam probetur.

Et inter ministros ecclesiae, suum seruare ordinem, uidetur concordiam nonnihil adiuuare.

Sed sacra scriptura non tradit, quod Christus instituerit in ecclesia sua tales sacerdotes, qui sint mediatores inter Deum & homines, & placentiam Dei, erga homines, sacrificijs suis, aut applicent meritum Christi uiuis ac mortuis, absque praedicatione euangelij, & dispensatione sacramentorum.

Nam si de summo & uero mediatore dicendum est, Unus solus est mediator inter Deum & homines, Iesus Christus filius Dei.

Si loquendum est de mediatore preceationis, unusquisque pius factus est alterius mediator per Iesum Christum, propterea quod officium exigit, ut alter alterius salutem precibus suis Deo commenderet: quod etiam officium tunc singuli exercent, cum recitant ex fide orationem Dominicam.

Si loquendum est de sacrificijs expiantibus peccata nostra, & placentibus iram Dei, tunc unum solum est sacrificium expiatorium & placatorium, uidelicet, sacrificium DOMINI nostri Iesu Christi, quod semel in cruce peractum est. Et sicut Christus non amplius moritur, mors illi amplius non dominatur: ita hoc sacrificium eius nunquam amplius peragetur, sed efficit unica oblatione, quemadmodum epistola ad Hebraeos scribit, perfecte
actos

atos in perpetuum eos qui sanctificantur.

Si loquendum est de commemoratione huius unius sacrificij, & de applicatione meriti eius, tunc publici ministri ecclesie, qui Euangelion publice docent, & sacramenta iuxta institutio- nem Christi dispensant, non solum faciunt ueram & rectam ex- piatoriij sacrificij commemorationem, sed etiam applicant, di- spensatione sua, meritum huius sacrificij, omnibus ijs, qui Euā- gelion & sacramenta F I D E accipiunt.

Non possumus igitur uidere, quis sit usus id genus hominū in ecclesia, qui in hoc instituuntur, ut habeant potestatem sacri- ficandi pro uiuis & mortuis.

Paulus cum ad Corinthios & Ephesios recenset officia & mi- nisteria ad ædificationē & conseruationē ecclesiæ necessaria, re- cēset Prophetas, Apostolos, Euāgelistas, Pastores, Doctores, & id genus alios: sed in hoc catalogo nullā prorsus facit mētionē talium priuatorū sacerdotum, qualium nunc plenus est orbis.

Nec uerisimile est, q̄ omisisset hoc genus sacerdotum, si uel Christus instituisset, uel ecclesiæ utile ac necessarium esset.

Et scribit Paulus, Episcopum oportere esse didacticon, do- cet autē Hieronymus, eundem esse Episcopum et Presbyterum.

Quare manifestum est, quod nisi presbyter instituat in Ec- clesia ad ministerium docendi, nec presbyteri nec Episcopi no- men recte usurpare queat.

DE CONIVGIO.

Fatemur coniugiū esse gēnus uitę diuinitus institutū & ap- probatū, & esse mysteriū, hoc est, ut uulgo exponi solet, sa- cramentū magnū in Christo & Ecclesia, sicut Paulus ait.

Et quia Christus palā affirmat, coniugium pertinere ad hoc præsens seculum, administratio autem res; huius seculi constat politicis legibus, recta & probabili ratione cōstitutis, idcirco docemus, quod liceat coniugium inire in his gradibus consan- guinitatis & affinitatis, quos politicae leges, quę sunt diuinę or- dinationes, permittunt.

Docemus etiam, quod iuuenes non debeant temere, sine pa- rentum suorum autoritate, coniugium inire, & quod coniugo- um temerario & illegitimo iuuenum consensu, absq̄ eorū; in quorū potestate sunt, autoritate contractum, nondum

habendum sit ratum. Etsi enim nonnulli casus sunt, in quibus licitum est coniugium absque parentum consensu contrahere: tamen non uidetur facienda generalis regula, quod quiuis iuuenum consensus, faciat contractum matrimonij ratum, & clandestina matrimonia simpliciter sint approbanda,

Non solum enim diuinum præceptum exigit, ut liberi honorent parentes suos, uerum etiam naturalis ratio iubet, in contrahendo matrimonio consensum parentum requirere. Huc uocantur etiam liberi legibus politicis. Et extat decretum Pontificis Euaristi, cuius hæc uerba scribuntur. Aliter legitimum, ut a patribus accepimus, & a sanctis Apostolis, eorumque successoribus traditum inuenimus, non fit coniugium, nisi ab his, qui super ipsam feminam dominationem habere uidentur, & a quibus custoditur, uxor petatur, & a parentibus propinquioribus sponseur.

Præterea non dubitamus, quin qui sunt ueræ honestatis amantes, sentiant coniugium non tantum laicis, ut uocant, uerum etiam ministris ecclesiæ liberum esse. Dicit enim epistola ad Hebræos. Honorabile connubium in OMNIBUS, et thorus immaculatus,

Et Paulus probat coniugium in Episcopo, & adfirmat prohibitionem coniugij esse spiritum erroris, & doctrinam demoniorum. Etsi enim hoc Pauli dictum exponi solet de Tacianis & Encratitis, qui coniugium nihil a scortatione differre sentiebant, tamen cum coniugium prohibetur in Decretis pontificiis, prohibetur his rationibus, quibus coniugium non in unum tantum hominum genere, sed in uniuersum damnatur. Allegatur enim illud Leuitici, Sancti estote, quia ego sanctus sum. Et illud Pauli, Non in cubilibus a lasciujs. Et iterum, Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Cum autem hæc scripturæ dicta ad omnes pertineant, certe arcerent omnes pios a coniugio, si recte ad prohibendum sacerdotibus coniugium accommodaretur.

Sed speramus bonos quosque uiros de coniugio honestius sentire, & quod in ecclesia ipsa probant, in ministris eius non improbare, præsertim cum manifesta sint exempla recentis & adhuc purioris ecclesiæ, in qua et Apostolis, qui fuisse summus gradus in ecclesia, & Episcopis licuit habere uxores. Hoc autem ita intelligendum existimamus, quod ministris ecclesiæ non solum licuerit coniugio ante ordinationem inito uti, uerum etiam

con

coniugium post ordinationem inire, cuius sententiæ haud ob-
scura argumenta extant.

Nec ob stare debet uotum castitatis, propterea quod tale uo-
tum humana superstitione, sine autoritate uerbi Dei, & contra
fidem susceptum, non agnoscatur a Deo, & in cōiugio sua quo-
q; sit castitas, ut qui cum antea castitatem uouerit, uxorem in
DOMINO ducit, castitatis uotum uere adimpleat.

Cum igitur manifestum sit uerbum Dei de honestate coniu-
gij, manifesta sint exempla Apostolorum, & Episcoporum re-
centis Ecclesiæ, manifesta sit imbecillitas humanæ naturæ, ma-
nifesta sint pericula cœlibatus, manifesta sint offendicula, quæ
præbent impuri sacerdotes, omnino futurum speramus, ut hi
qui ad gubernacula Ecclesiæ sedent, non pergant hanc de con-
iugio sacerdotum constitutionem, seueriter tueri & propugna-
re, sed clementer interpretari. Sic enim fiet, ut & minora & pau-
ciora sint in Ecclesia offendicula, & multorum optimorum ui-
rorum conscientijs succurratur.

Speramus etiam futurum, ut optimi quique Episcopi & prin-
cipes permittant ijs, qui ab adulteris suis coniugibus, legitimo
diuortio, separati sunt, ea contrahendi iterum in DOMINO
coniugij libertate uti, quam concessit eis filius Dei DOMI-
NVS Iesús Christus, Matthæi quinto, & decimono.

DE EXTREMA VNCTIONE.

Fatetur Apostolos unxisse ægros oleo, qui & corpora-
lem sanitatem consecuti sunt.

Fatetur etiam epistolam, quæ inscribitur Iacobo, iube-
re presbyteros ecclesiæ ad ægros uocari, ut ungant eos oleo,
& orent pro ipsis, ad consequendam sanitatem.

Sed hæc tum utiliter exercebantur, cum ministri ecclesiæ ad
huc ornati erant dono, ægros corporaliter & admirabiliter
sanandi. Postquam autem hoc donum, confirmato Euangelio
in Ecclesia, desijt, res ipsa testatur, hanc unctionis ceremoniam
ociose nunc & inuuliter usurpari. Qui enim nunc unguuntur, nõ
solent ex hac unctione corporalem sanitatē consequi, imo hæc
unctio non solet adhiberi nisi his, de quorum corporali uita de-
speratum est. Nec extat ullum uerbum Dei, quod promittat,

diuulgato Euangelio Christi, externam unctionē ualere ad de-
lenda pēta, & ad conferendā spiritualem ac cōlestē sanitatem.

Nihilominus tamen officium exigit, ut ministri Ecclesiæ x-
p- grotos uisitent, ac orent una cum Ecclesia pro salute eorum, &
consolentur ipsos tam prædicatione Euangelij, quam dispensa-
tione cōn- dominicę. Hęc est uere pia unctio, qua Spiritus san-
ctus efficax est in credentibus.

DE INVOCATIONE sanctorum.

Non est dubium, quin memoria eorum sanctorum, qui
cum essent in hac corporali uita, Ecclesiam uel doctrina,
uel scriptis, uel miraculis, uel exemplis iuuerunt, & siue
martyrio testificati sunt ueritatem Euangelij, siue trāquillo mor-
tis genere in Christo obdormierunt, debeat apud omnes pia
sacrosancta esse: & commendandi sint Ecclesiæ, ut doctrina &
exemplis ipsorum, in uera fide confirmemur, & ad seclandam
ueram pietatem inflammemur.

Fatemur etiam, quod sancti in cœlis, suo quodā modo, pro
nobis corā Deo orent, sicut & angeli p nobis sunt solliciti, &
oēs creaturæ pro salute nostra, cœlesti qdā modo ingemiscūt,
& nobiscum, quemadmodum Paulus loquitur, parturiunt.

Sed sicut ex gemitu reliquarum creaturarum non est institus
endus cultus inuocandi eas, ita ex oratione sanctorum in cœ-
lis, non est approbandus cultus inuocandi sanctos, de his em
inuocandis nullum extrat in sacris literis uel mandatum uel ex-
emplum. Cum enim omnis spes salutis nostræ collocanda sit,
non in sanctis, sed in solo DOMINO Deo nostro, per filium,
eius Iesum Christum, manifestum est, quod non sancti, sed so-
lus Deus sit inuocandus. Quomodo inuocabūt, inquit Paulus,
in quem non credunt? Non est autem in sanctos credendum,
quomodo igitur essent inuocandi?

Et cum necesse sit, ut qui inuocatur, sit scrutator cordis, non
debent sancti inuocari, quia non sunt cordis scrutatores.

Epiphanius contra Collyridianos.

Reuera sanctum erat corpus Mariæ, non tamen Deus, reue-
ra uirgo erat ipsa uirgo, & honorata, non autem proposita est
ad adorationē, sed ipsa adorans eū, qui carne genitus est ex ea.

August. de uera religione cap. ultimo.

Non sit nobis religio cultus hominum mortuorum: quia si pie uixerint, non sic habentur, ut tales quærant honores, sed illum a nobis coli uolunt, quo illuminati lætantur, meriti sui nos esse conseruos. Honorandi ergo sunt propter imitationem, non adorandi propter religionem.

Et iterum ibidem.

Honoramus eos charitate, non seruitute. Nec eis templa cõstruimus. Nolunt enim se sic honorari a nobis, quia nos ipsos, cum boni sumus, templum summi Dei esse nouerunt.

Ac rurs. de ciuita. Dei. lib. 8. cap. 27.

Nec tamen nos eisdem martyribus templa, sacerdotia, sacra & sacrificia constituimus, quum non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus, &c. Martyribus nostris neque sacerdotes instituimus, neque offerimus sacrificia.

Ambros. ad Rom. cap. 1.

Solent misera uti excusatione, dicentes: Per istos posse iri ad Deum, sicut per Comites peruenitur ad Regem. Agenumquid eadem est aliquis, & salutis suæ immemor, ut honorificetiam regis uedicet Comitibus &c. Et mox: isti non putant reos, qui honorẽ nominis Dei deferunt creaturæ, & relicto Dño cõseruos adorant.

At enim non adoramus, inquiunt, sanctos, sed tantum petimus orationibus eorum apud Deum iuari. Sic autem petere, quæ admodum cultus Litaniarum ostendit, & uulgo usitatum est, nihil aliud est, quæ inuocare & adorare sanctos. Talis enim petitio exigit, ut is qui rogat, sit ubique præsens, & exaudiat petitionem. Hæc autem maiestas soli Deo cõpetit, et si tribuit creaturæ, creatura adoratur.

Fingunt quidam sanctos uidere in uerbo Dei, quæ Deus promittit, & quæ nobis utilia uidentur. Quod etsi diuinæ maiestati non est impossibile, tamen Esaias manifeste affirmat, Abraham nescire nos, & Israel ignorare nos, ubi glossa ordinaria citat Augustinum dicentem, quod mortui, etiam sancti, nesciant quid agant uiui, &c.

Nam quod ueteres scriptores uertunt se aliquoties precibus suis ad sanctos, isti autem uulgi errorem, sine exacto iudicio, simpliciter secuti sunt, aut uisi sunt tali forma loquendi, non ut cultu Theologico, sed ut figura Grammatica, quæ Prosopopœia

uocant: qua homines pii & discuti non significant se colere & inuocare sanctos, sed exprimere inenarrabilem illum gemitum sanctorum, & omnium creaturarum, pro nostra salute: & significant pijs preces, quas sancti in hoc seculo e Spiritu sancto coram Deo effuderunt, adhuc in auribus Dei sonare, sicut & sanguis Abel post mortem eius coram Deo adhuc uociferabatur. Et in Apocalypsi clamant animae sanctorum intersectorum, ut sanguis ipsorum uindictetur, non quod iam in DOMINO quiescentes, cupidi sint uindictae pro humano more, sed quod DOMINVS etiam post mortem ipsorum, memor sit precum, quas dum adhuc in hac terra uiuerent, pro sua & totius Ecclesiae liberatione effuderunt.

Epiphanius contra Aerium,

Etsi & ipse non nihil heret in communi errore, tamen perspicue docet, sanctorum mentionem in Ecclesia fieri, non ut inuocentur, sed potius ut non inuocentur, nec Christo in honorem sequentur. Mentionem, inquit, facimus, iustorum Patrum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Euangelistarum, Martyrum, Confessorum, Episcoporum & Anachoretarum, ac totius agminis, ut Dominum Iesum Christum separemus ab hominum agmine, per honorem, quem ipsi exhibemus, & ut prestemus ei cultum, quo sentire nos significemus, quod Dominus non sit æquandus ulli hominum, eum si unusquisque eorum miles, aut ultra, iniusticia existat.

DE MEMORIA defunctorum.

Etsi re ipsa idem sunt, sanctus in Christo quiescens, & fidelis defunctus. Omnis enim qui in fide Christi, hac uita defungitur, sanctus est: tamen quia libuit nonnullis discrimine inter hos ponere, iustum est & nobis duo diuersa capita de his adscribere.

Ac primum sentimus piæ mentis esse maiorum suorum in fide Christi defunctorum, honestam mentionem facere, & gratitudinem ipsius beneficijs, quæ ab ipsis accepimus debitam, erga posteros & amicos eorum adhuc superstites, quibus possumus officijs declarare.

Deinde exigit fides, ut sentiamus mortuos non esse nihil, sed

uere coram Deo uiuere, pios quidem in Christo feliciter, im-
pios autē in horribili expectatione reuelationis diuini iudicii.

Exigit etiam charitas, ut optemus defunctis omnem in Chri-
sto tranquillitatem & felicitatem.

Accedit & hoc, quod debeamus defunctos nostros honeste
sepulturæ, quo ad eius fieri potest, & tempus ac hominum con-
ditiones ferunt, ad restituendam spem resurrectionis nostræ,
mandare. Itaque iudicamus utile esse, ut in funeribus ea esacris li-
teris recitentur & explicentur, quæ ad corroborandam fidem
in horrore mortis, & ad confirmandam spem resurrectionis
conducunt.

Sed quod mortui iuuentur usitatis illis uigilijs, precationi-
bus & sacrificijs, ac meritis horum aut e poenis liberentur, aut
maiorē felicitatem in coelis consequantur, nullum extat tes-
timonium uere Prophetice & Apostolicæ doctrinæ.

Vnum enim tantum est meritum æternæ uitæ, una sola est re-
demptio & liberatio nostra, uidelicet passio & mors D O M I N I
nostri Iesu Christi. Et hoc meritum sit nostrum, cum credi-
mus in Christum: sit autem a nobis alienum, cum Euangelio
Christi non credimus.

Ioannis 3.

Non misit Deus filium suum in mundum, ut condemnet mū-
dum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui credit in eum, non
condemnatur. Qui autem non credit, iam condemnatus est,
quia non credit in nomen unigeniti filij Dei.

Quare si quis ex hac uita in fide Christi excesserit, omne ha-
bet meritum Christi, nec indiget alieno. Deus enim, qui donat
filium suum, donat etiam cum eo omnia, ut Paulus ait. Qui au-
tem hinc emigrauerit sine Christo, nullis potest hominum meri-
tis iuari, quia sine Christo nulla est salus.

Cyprianus contra Demetrii tract. i.

Quando istinc excessum fuerit, nullus iam locus poenitentij
est, nullus satisfactionis effectus, hic uita aut amittitur, aut tene-
tur, hic salutis æternæ cultus Dei, & fructus fidei prouidetur.

Hierony. in epistolam ad Gal. cap. 6.

Obscure licet docemur per hanc sententiā nouum dogma,

quod latirat, dum in præfenti seculo sumus, siue orationibus siue consilijs posse nos inuicem coadiuuare. Cum autem ante tribunal Christi uenerimus, non lob, non Daniel, nec Noe roga re posse pro quoquam, sed unumquemque portare onus suum.

Nā quod ex Machabæis citatur, sacrificia pro peccatis mortuorum esse oblata, dubitat autor ipse libri in fine eius, num res descripserit, ac precatur ueniam, si cubi errauerit. Demus ergo ei ueniam, quod sine ulla diuinæ scripturæ autoritate affirmet, mortuos solui a peccatis, sacrificijs & orationibus uiuorum.

Et Tertullianus dicit, oblationes pro defunctis annua die fieri, sed hoc aut receptū fuit sine autoritate uerbi Dei, ex moribus Ethnicorum, sicut multa alia: aut nomine oblationis intelligenda est publica commemoratio defunctorum in fide Christi, & gratiarum actio pro beneficijs, quæ Deus in ipsos contulerit.

DE PURGATORIO.

Etsi dubitari non debet, quin suus sit sanctis in hac uita purgatorius ignis, quemadmodum testantur exempla Davidis, Ezechiae, Ionæ, & aliorum, ramen haud immerito dubitatur, Num post hanc uitam tale sit purgatorium, quale uulgus hominū putat, in quo animæ tantisper crucientur, dum uel supplicio satis pro peccatis faciant, uel indulgentijs redimantur.

Si enim tale est purgatoriū, ualde mirandum uideretur, quod nec Prophetica nec Apostolica scripta, aliquid certi & perspicui de eo tradiderint, sed potius diuersū haud obscure doceant.

Marci ultimo.

Prædicate Euangelion omni creaturæ, qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, qui uero nō crediderit, cōdēnabitur.

Hic ponuntur duo ordines hominum, unus eorum, qui credunt Euangelio, & hi pronunciantur salui, alter eorū qui nō credunt Euangelio, & hi pronūciantur damnati. Inter hos nō est aliquod medium. Aut em̄ excedis ex hac uita in fide Iesu Christi, tunc habes remissionem omnium peccatorū, propter Christum, et imputatur tibi iusticia Christi. Quare qui Christo comitatus in mortem ingreditur, ei nihil deest ad consequendam ueram & æternam uitam. Qui autem hinc sine Christo emigrat, ingreditur in perpetuas tenebras.

Ac

Ac si præter hos duos ordines, alius esset quispiã tertius status animarum in altero seculo, certe Paulus qui ad Paradisum & in tertium cœlum raptus erat, & multa arcana uiderat, nō in uidisset Ecclesiæ hanc cognitionem. Ecce autem cū ad Thessalonicenses ex professo de Christianis dormientib. scriberet, nullã prorsus facit mentionem alicuius purgatoriũ, sed iubet potius, ne contristemur, sicut & cæteri, qui spem non habent. Itaq; si talis esset quispiã animarũ status in altero seculo, qualem uulgus cogitat, non potuisset Paulus teneri, quo minus loco tam opportunò, hunc animarum statum perspicue explicuisset, & Ecclesiæ rationem præscripsisset, qua posset miseras animas a cruciatu suo liberare.

Sed & uerũ ac uere catholica Ecclesia apte significauit, sibi de hoc tertio genere statũ aiaz in altero seculo nihil certi cōstare.

Chrysost. in concione secunda de Lazaro.

Si quid cui rapuisti, redde, & dicito iuxta Zachariũ, do quã druplum si quid rapui, si cui factus es inimicus, reconciliare priusquam ueneris ad iudicium. Omnia hic dissolue, ut citra molestatiam illud uideas tribunal. Donec hic fuerimus spes habemus præclaras, simul atq; uero discesserimus illac, non est postea in nobis situm pœnitere, neq; commissã diluere.

Et iterum.

Neq; enim, qui in præsentia uita peccata non abluerit, postea consolationem aliquam inuenturus est.

Augustinus etiã ponit inter ualde bonos & ualde malos, meritos quosdã, quorũ alteris uiderur locũ purgatoriũ assignare, tñ de ea re alias dubitat, nec quicquã certi definit. De hac igit sententiã Augustini sentiendũ erit qđ ipse exigit, uidelicet ut id recipiamus, qđ uel autoritate scripturę, uel p̃babili ratiõẽ cōfirmatũ fuerit. Manifestũ autẽ est, qđ qđ dicta scripturę ad stabiliendum purgatorium citari solẽt, a genuino suo sensu ad alienũ torqueantur, & ab ipsis etiã ueteribus interpretibus lōge aliter exponantur. Et quas Augustinus habet sententię suę ratiõẽs, hoc fundamento niti uidentur, qđ consequamur remissionem peccatorum & uitam, non tantum propter Christum per fidem, sed etiam propter merita nostrorum operum. Sed qđ conueniat hoc cum uera Apostolica doctrina supra indicauimus. Quare

arbitramur, hanc theoriam deigne purgatorio suis autoribus relinquendam esse, & hoc maxime omnium agendum, ut quod Paulus monet, confirmemus nos inuicem sermonibus de certa spe resurrectionis, & salutis nostræ in Christo Iesu, propter quem Deus credentibus ita fauet, ut conseruet ipsos in media morte, & donet eos uera tranquillitate.

DE VOTIS MONASTICIS.

Non est dubium, quin uota pia, iusta, & legitima sint seruanda, ac soluenda, & uota impia sint rescindenda.

Sed haud immerito disputatur, in quo uotorum genere collocanda sint uota monachorum, de uirginitate seu coelibatu, paupertate, & obedientia.

Nam manifestum est, quod coelibatus non sit uerbo Dei preceptus. Manifestum etiam est, quod etli coelibum status sit in publicis periculis tranquillior, & ad peragenda publica ministeria Ecclesiæ his, qui non uruntur, aptior & accommodatior, tamen non est sentiendum, quod hoc genus uitæ perse sit coram tribunali Dei excellentius & sanctius, quam coniugium.

Sicut enim in Christo non est Iudæus, neque Græcus, non seruus, neque liber, ut Paulus ait, ita in Christo, nec est coelebs, nec maritus. Et quemadmodum in Christo Iesu circumcisio nihil est, preputium nihil est, sed obseruatio mandatorum Dei, & noua creatura; ita & coelibatus nihil est, coniugium nihil est, sed in Christo Iesu renatum esse, & Christi uocationi obedire.

In concilio Gangrensi extat Canon, Si quis, inquit, ex his qui uirginitatem propter DOMINVM seruant, extollitur aduersus coniugatos, anathema sit.

Et alius Canon dicit: Si quis uirorum, propter continentiam, quæ putatur, amictu pallij utitur, quasi per hoc se habere iusticiam credens, & despicit eos, qui cum reuerentia birris, & alijs communibus & solitis utuntur, anathema sit.

Et August. de bono coniugali cap. 21.

Non audet uirginitatē Baptistæ præferre coniugio Abrahæ.

Quare qui uouet uirginitatem, uel coelibatum, aut uouet eum, ut singularem cultum Dei, tunc quia status coelibum non est uerbo Dei mandatus, pertinet hoc uotum ad mandata hominum,

minum, de quibus Christus dicit, Frustra colunt me, docentes doctrinas, præcepta hominum. Aut uouet eum, ut meritum remissionis peccatorum, & uitæ æternæ; tunc est manifeste impium uotum, cui nullus est obnoxius.

Nihilo rectius est paupertatem uouere. Aut enim conditiōe pauper es, & nihil terrenarum facultatum possides, tunc hæc crux, diuinitus tibi imposita, patienter est ferenda, quam si præterea uoues, nihil aliud facis, quàm si in morbo uoueas, te perpetuo ægrotaturum, uel in infamia, te perpetuo fore infamem. Quod genus uoti furor magis est, quam pietas. Aut possides facultates, & uoues te, nōs relictis, acturum uitam pauperem, ut uictum quæras mendicitate, & consequaris, huius uoti merito, uitam æternam: tunc hoc uotum, primum quidem pugnat cū charitate proximi, quæ exigit, ne cui sis, præter necessitatem, medicimonio molestus; deinde pugnat cum fide in Christum, quod is solus sit meritum æternæ uitæ. Manifestum igitur est, hoc genus uoti esse illegitimum, & impium.

Facultates tuas autem sic deferere, ut eas in commune conferas, non est paupertatem sectari, sed de certiori & copiosiori uictu tibi prospicere. Qui qualis sit coram Deo cultus, obscurum esse non potest.

Obedientia uero, aut refertur ad Deum, tunc non est arbitrii uoti, sed debitæ necessitatis, de qua obedientia dicitur, melior est obedientia quam uictimæ. Aut refertur ad hominē, tunc sua sunt obedientiæ officia, quæ subditus magistratui, liberi parentibus, serui dominis, discipuli præceptoribus debent. Hæc siue uoucantur, siue non uoucantur, certe diuinitus exiguntur, sed hac conditione, ut semper Deo magis obediamus, quam hominibus.

Vouere autem homini obedientiam, sine certa uocatione Dei, ut operibus talis obedientiæ, non solum præstes Deo singularem cultum, sed etiam expies coram Deo peccata tua, superuacaneum est, quia Christus dicit, frustra se coli humanis traditionibus, & impium, quia solius Christi obedientia, quam præstitit Deo patri suo, expiauit peccata nostra, & reconciliauit nos cum Deo.

Ex his omnibus manifestum est, quod genus uouendi scilicet
barus, paupertatis & obedientiae, non consentiat cum doctrina
uere catholica, praesertim cum quidam non sunt ueridi, hoc
uouendi genus aequare Baptismo.

DE HORIS CANONICIS.

Augustinus scribit alicubi, Ambrosium Episcopum Mediolanensem instituisse, ut ceteris Ecclesiae cantaret Psalmos, quibus sese mutuo in expectatione malorum consolarentur, & ad ferendam crucem exuscitarent, ne populus, inquit, meroris tædio contabesceret. Hic cantus, quia factus est lingua uulgo nota, & habuit pium usum, commendatione dignissimus erat.

Et ex decretis Canonicis apparet horas, quas uocant Canonicas, fuisse ordinationes temporum, quibus percurrenda esset publice singulis annis, uniuersa sacra scriptura, quemadmodum in scholis suae solent horae explicationibus autorum constitui. Talis horarum distributio fuit fortassis suo tempore non inutilis, & per se non est damanda.

Sed instituere singulare genus sacerdotum, ad cantandas horas Canonicas, & canere eas aliena lingua, quae uulgo Ecclesiae non sit nota, aut uernacula, & quidem alicubi noctu, diuque, si ne ulla intermissione, succedentibus subinde sibi alijs atque alijs cantoribus: ac facere hoc sacrum, non ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus, quemadmodum Paulus ait, sed ut merito huius operis mitiges iram Dei, & expies peccata hominum coram Deo, hoc demum pugnat cum sententia uere Catholicae Ecclesiae.

1. Corinth. 14.

Cum conuenitis, unusquisque uestrum Psalmum habet, doctrinam habet, Apocalypsin habet, linguam habet, interpretationem habet, OMNIA AD AEDIFICATIONEM fiant.

Hierony. in epistolam ad Ephes. cap. 5.

Cantantes & psallantes in cordibus uestris DOMINO. Audi hæc adulescentuli, audiant hi, quibus psallendi in Ecclesia officium est, Deo non uoce sed corde psallendum, nec in tragædorum modum guttur & fauces dulci modulamine colliniēdas, &c.
Quod

Quod autem iam dictum est, de usu linguæ uulgō notæ, intelligendum est, non tantum de cantu psalmorum, sed etiam de omnibus partibus Ecclesiastici ministerij. Sicut enim conciones & precatōnes lingua Ecclesiæ notæ habendæ sunt, ita & sacramenta noto sermone dispensanda sunt. Etsi enim licebit aliquoties peregrina lingua propter studiosos uti, tamen consensus Catholicæ Ecclesiæ hoc exigit, ut necessaria ministeria Ecclesiæ fiant sermone uernaculo.

Ad Corinth. 14.

In Ecclesia uolo quinq; uerba mente mea loqui, ut & allos instituiam, potius quam decem milia uerborum lingua.

Innocentius tertius de offi. iud. ord. c. quoniam.

Quoniam in plerisq; partibus infra eandem ciuitatem atq; dioccesim, permixti sunt populi diuersarum linguarum, habentes sub una fide, uarios ritus & mores: districte præcipimus, ut pontifices huiusmodi ciuitatum siue diocesium, prouideant uiros idoneos, qui secundum diuersitates rituum & linguarū, diuina illis officia celebrent, Ecclesiastica sacramenta ministrēt, instruendo eos uerbo pariter & exemplo.

Quare pie & catholice facere dicendi sunt hi, qui dispensationem sacramentorum, carmina psalmorum, & lectiones sacræ scripturæ, sic constituunt, ut Ecclesia intelligat quod dicitur, legitur, & canitur, & fructum spiritus ad consolandam mentem, & confirmandam fidem, ac excitandam charitatem capiat.

DE IEIUNIO.

Ieiunium habet suam laudem & usum. Non est autem nobis nunc sermo, uel de necessario ieiunio, cum necesse habes ob inopiam cibi ieiunare, uel de allegorico ieiunio, quod est ab omnibus uitijs abstinere, sed est sermo de duobus usitatīs generibus ieiunij, quorum aliud est ieiunium perpetuum. Hæc est sobrietas, quæ semper toto uitæ tempore, in cibo & potu seruanda est. Nunquā enim licet heluari, & crapulā ac ebrietatē sectari. Aliud est ieiuniū diariū, cū aliquies toto die abstineat a cibo, quale usuratū fuit in ueteri testamēto Leui. decimo sexto. Et testantur exēpla Iosaphat, Niniuitarū, & alia. Hoc genus ieiunij receptū est etiam in usum, post diuulgationē Euangelij, ut apparet ex Actis

Apostolicis capite decimo tertio & decimo quarto. Secuta autem est postea magna uarietas obseruationis id genus ieiunij in Ecclesijs. Sed hæc uarietas, sicut non attulit Ecclesiæ ullum in commodum, ita testificata est, libertatem usus huius ieiunij. Et extat apud ueteres obseruabile dictum de hac uarietate: ieiuniorum, inquit, discrepantia, non rumpit fidei consonantiam.

Etsi autem nonnulli sentiunt, Christum dedicasse exemplo suo ieiunium quadagesimale, tamen manifestum est, qd Christus non mandauerit hoc ieiunium, nec rerum natura ferat, ut exemplum ieiunij Christi, qui totis quadraginta diebus & noctibus, ab omni cibo & potu abstinuit, imitemur.

Et non obscure significat Eusebius, usum huius quadagesimalis ieiunij fuisse in Ecclesia liberrimum.

Dicit & Chrysostomus in Gene. cap. 2. hom. 11.

Si ieiunare non potes, potes tamen abstinere a delictis. Hoc autem non minimum est, nec a ieiunio multū distans, sed ipsum quoq; diaboli furorem profernere idoneum.

Nec erat institutus delectus ciborum, quod Apostolus dixisset, Mundis omnia esse munda.

Sed in talium ieiuniorum obseruatione, maxime omnium considerandus est finis. Veteres ieiunauerunt aliquoties totis diebus, ut uacarent publicæ precationi, & hac disciplina admonerent Ecclesiam suam, ac præsertim iuuentutem, de præteritis, uel de præsentibus, uel de imminetibus periculis, ac excitarent eam ad agendam poenitentiam, qua ira Dei mitigaretur. Hic est plus & utilis horum ieiuniorum finis.

Alij ieiunant, ut merito huius operis expiant peccata coram Deo, uel, sicut nonnulli loquuntur, applicent sibi ieiunio suo meritum Christi. Sed hic finis omnino refutandus est. Primum enim, sola mors Christi est expiatio peccatorum nostrorum. Deinde ieiunium non est in hunc usum ordinatum, ut sit opus, quo applicetur nobis meritum Christi. Aut enim ieiunium coniunctū est cum uera poenitentia, tunc meritum Christi applicatum est poenitenti per fidem, quæ est præcipua pars poenitentię, antequam suscipiat uel perficiat ieiunium. Aut ieiunium est sine poenitentia, tunc est in conspectu Dei abominandum, tantū abest, ut applicet ieiunanti meritum Christi.

Esaia

Esaiā 8.

Nunquid tale est ieiunium, quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? Nunquid contorquere quasi circulum caput suum?

Augustinus epistola 86 ad Laſulanum.

Ego in Euangelicis & Apostolicis literis, totoque Instrumento, quod appellant testamentum nouum, animo id reuoluens, uideo præceptum esse ieiunium. Quibus autem diebus non oporteat ieiunare, & quibus oporteat, præcepto DOMINI uel Apostolorum non inuenio definitum. At per hoc sentio, non quidem ad obrinendum, quam FIDES obtinet, VSTICIAM, in qua est pulchritudo filiae regis intrinsecus.

Chrysostomus tom. 4. de ieiunio Quadrage

simali hom. 73.

Si quotidie huc conuenimus, ac totam ieiunemus quadragesimam, & non MVTAMVS uitam in melius, maioris dationis occasio nobis fieret.

Ex his manifestum est, quod sentire ieiunium esse opus, quod uel peccata coram Deo expientur, uel meritum Christi applicetur, nec sit Apostolicum nec Catholicum.

DE CONSECRATIO

ne Aquæ, Salis, Vini, Herbarum, & aliarum rerum.

Agnosimus in ueteri Testamento diuinitus fuisse institutam Aquam aspersionis, qua Leuiticæ immunditiæ purgabantur.

Agnosimus etiam miraculum, quo Propheta Elizeus sanauit steriles aquas Iericho, iniecto sale.

Et amplectimur, quod Paulus ad Timotheum scribens Omnis, inquit, creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per uerbum Dei & precationem.

Sed quod consecratur in nouo Testamento Aqua, quæ uocant benedictam, cuius aspersione deleantur peccata uenialia,

& pellantur dæmones, ac consecratur etiam sal, qui faciat res a
lioqui noxias salutares, non uidetur nec Apostolicum nec Ca-
tholicum esse. Nam imitatio Leuiticæ asperisionis, & miraculi Eli-
zæi, non est uerbo D O M I N I mandata, sed humano arbitrio
usitata: pertinet igitur ad hoc dictum Christi, Frustra colūt me,
docentes doctrinas, mandata hominum. Et manifestum est, q̃
asperio sanguinis Christi, quæ sit per uerbum Euāgelij, per ba-
ptismum & cœnā dominicam, excipitur autem per F I D E M,
emundet nos a peccatis. Quod igitur est solius sanguinis Chri-
sti, diuina ordinatione pro peccatis nostris effusi, hoc non des-
bet tribui aquæ, humana ordinatione consecratæ.

Quod autem Elizæus sanauit aquas steriles sale, proponitur
nobis admirandum, ut confirmemus ex eo fidem, quam debe-
mus propheticæ concioni adhibere, non proponitur nobis si-
ne certa uocatione Dei imitandum: propterea quod miracula
sanctorum non soleant esse generalia, sed personalia.

Quod autem Paulus dicit, creaturas sanctificari uerbo Dei,
& precatione, non sentit creaturas, exempli gratia, salem, car-
nem, oua, herbas, esse exorcizandas, ut usu earum fugetur Sas-
tan, sed quod omnes creaturæ sint uerbo Dei in suum quæq̃ ex-
ternum usum ordinatæ, quæ nobis tunc in bonum cedunt, cū
ipsis ex fide & inuocatione Dei recte utimur. Sic creauit Deus
salem ad condiendum cibum, & ad conseruandam carnem apu-
trefactione, aquam ad potum, aut lauationem, aut rigationem,
non ad fugandum dæmonem. Ordinauit quidem, in Baptismo
aquam ad abluenda peccata, hæc autem non est generalis crea-
tio Dei, sed specialis ordinatio, cetero uerbo Dei definita. Nam
quantum attinet ad generalem Dei creationem & sanctificatio-
nem, non extat uerbum Dei, quod testificetur creaturas, quas
antea commemorauimus, exorcismis ad hoc utiles fieri, ut des-
leant peccata, & fugent dæmones. Quod autem suscipitur sine
uerbo Dei, in alienum a diuina ordinatione usum, non potest fi-
eri ex fide, sed sit abusus, & adfert magis perniciem q̃ salutem.

Ad Romoanos 14.

Omne quod non est ex fide peccatum est:

Cyprianus epistola 3. lib. 2.

Si solus Christus audiendus est, non debemus attendere,
quid

quid aliquis ante nos faciendum putarit, sed quid prior Christus, qui ante omnes est, fecerit. Neque enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei ueritatem.

DE SACRA SCRIPTURA.

Sacram scripturam uocamus, eos Canonicos libros ueteris & noui testamenti, de quorum autoritate in Ecclesia nunquam dubitatum est.

Hanc scripturam credimus & confitemur esse oraculum Spiritus sancti, celestibus testimonijs ita confirmatum, ut si angelus de cœlo aliud prædicauerit, anathema sit. Quare detestamur omnem doctrinam, cultum & religionem, pugnantem cum hac scriptura.

Sed quod nonnulli sentiunt, in hac scriptura non contineri omnem doctrinam, nobis ad ueram & perpetuam salutem cognitu necessariam: & ius interpretandæ huius scripturæ, in potestate summorum pontificum ita situm esse, ut quod hi pro suo arbitrio pronuntiant, amplectendum sit pro sententia Spiritus sancti, uidetur facilius posse dici quam probari.

1. ad Timotheum 3.

Omnis scriptura diuinitus inspirata, & utilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iusticia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

Ioannis 15.

Vos dixi amicos, quia omnia quæcunque audiui a patre meo nota uobis feci. Quæ autem Apostoli acceperunt a Christo, ea uulgauerunt prædicatione sua in toto orbe terrarum, & traderunt ea posteritati scriptis suis. Manifestum igitur est, quod omnia, quæ ad salutem cognitu necessaria sunt, in scriptis Prophetis & Apostolicis contineantur.

Chrysost. ad Titum, homi. 1.

Manifestauit temporibus suis uerbum suum in prædicatione, quæ credita est mihi. Hæc est prædication. OMNIA enim Euangelion continet & præsentia & futura, honorem, pietatem, fidem, simul omnia prædicationis uerbo conclusit.

Hieronymus ad Titum cap. 1.

Sine auctoritate scripturarum, garrulitas non habet fidem.

August. super Ioan. cap. ii. tract. 49.

Nam cum DOMINVS Iesus multa fecisset, non omnia scripta sunt, sicut idem ipse sanctus Euangelista testatur, multa DOMINVM Christum & dixisse & fecisse, quæ scripta non sunt, ELECTA autem sunt quæ scriberentur, quæ SALVTI credentium sufficere uidebantur.

Nam quod aiunt, Ius interpretandæ scripturæ esse penes summos pontifices, non est obscurum, quod donum interpretandæ scripturæ non sit humanæ prudentiæ, sed sancti spiritus. Vni cuiq; inquit Paulus, datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, &c. Spiritus sanctus autem est liberrimus, nec est ad certum genus hominū alligatus, sed distribuit dona hominib; p̄ suo ipsius bñplacito.

Numeri. xi.

Quis tribuat ut omnis populus propheteret, & det eis DOMINVS spiritum suum?

Iudicum 4.

Debora, mulier, uxor Lapidoth, excitatur in Prophetam.

Amos 7.

Non sum Propheta, & non sum filius Prophetæ, sed armentarius ego sum, uellicans sycomoros, &c. Erramen Amos accipit spiritum sanctum, & factus est Propheta.

i. ad Corinthios xij.

Hæc omnia operatur unus & idem spiritus, distribuens uni cuiq; prout VULT.

Testantur etiam exempla, quod summi pontifices sæpe ac multum sordē errauerint.

Quare donum interpretandæ scripturæ, non est in ordinem summorum pontificum ita concludendum, ut quisquis pontifex fuerit, scripturam recte interpreteretur. Sed uera sententiā scripturæ querenda est in ipsa scriptura, & apud eos, qui diuino spiritu excitati, scripturam per scripturam interpretantur.

DE SUMMO PONTIFICE.

SVNT qui tribuunt Romano Pontifici, quod sit caput uniuersalis Ecclesiæ, & habeat potestatem non in terris tantū constituendi regna politica, & gubernandi Ecclesiastica, uerū

uerum etiam in cœlis mandādi angelis, liberandi animas e purgatorio, & beandi aut liberandi quos liber.

Nos autem agnoscimus, quod siquidem Romanus Pōtifex, fuerit uir pius, & docuerit Euangelion Christi, iuxta Prophetica & Apostolica scripta, habeat ministerium summæ in hac terra potestatis, uidelicet ministerium remittendi & retinendi peccata: q̄ ministerio nō est in his terris nec maius nec excellētius.

Habet autem hoc ministerium non solus, sed habet communē cum omnibus ijs, qui legitima uocatione adnunciant Euangelion Christi. Ministerium enim remittendi aut retinendi peccata, quod alias uocatur clauis regni cœlorum, non est liberæ potestati personæ hominum traditum: sed est in ipsum Euangelij uerbum ita inclusum, ut quotquot Euangelion adnunciant, dicantur uere peccata remittere & retinere, illud quidē his, qui Euangelion fide accipiūt, hoc autē his, qui Euangelion contēnunt.

Marci ultimo.

Prædicate Euangelion omni creaturæ, qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, qui uero nō crediderit, condēnabit.

Hilar. de Trinitate lib. 6.

Petro reuelauit Pater ut diceret, Tu es filius Dei. Super hanc igitur confessionis petram Ecclesiæ ædificatio est, hæc fides Ecclesiæ est fundamentum, hæc fides regni cœlestis habet clauēs, hæc fides quæ in terra soluerit aut ligauerit, ea ligata sunt in cœlis & soluta.

Chrysostomus.

Claucularij sunt sacerdotes, quibus creditum est uerbū docendi, & interpretādi scripturas. Clauis autem est VERBUM scientiæ scripturarū, per quā aperitur hominib. ianua ueritatis.

August. de doctrina Christi. lib. 1. cap. 18.

Has clauēs dedit Ecclesiæ suæ, ut quæ solueret in terra, soluta essent in cœlo, quæ ligaret in terra, ligata essent in cœlo. Scilicet ut quisquis in Ecclesia eius, dimittit libi peccata non crederet, non ei dimitterentur: quisquis autem crederet, seq̄ ab his cor rectus auerteret, in eiusdem Ecclesiæ gremio constitutus, eadem fide atq; correctione sanaretur.

Ambrosius,

Peccata per VERBUM dimittuntur, cuius interpretres seu expositores sunt Leuita.

Bernhardus in epistola ad Eug.

Verus successor Pauli dicit cū Paulo, Non q̄ dominemur fī dei uestræ, sed adiutores sumus gaudij. Petri hēres audiet Petriū dicentē, Neq̄ ut dominantes in clerum, sed forma facti gregis.

Thomas in summa sua, parte 3. in additi. q. 6. ar. 6.

Quia Ecclesia fundatur in fide & in sacramentis, ideo ad ministros Ecclesiæ, nouos articulos fidei addere, aut additos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta remouere, nō pertinet: sed hoc est potestatis excellentiæ, quæ soli debetur Christo, qui est Ecclesiæ fundamentum. Et ideo, sicut Papanon pōt dispensare, ut aliquis sine Baptismo saluetur, ita nec q̄ saluetur sine confessione, secundum quod obligat uī sacramenti.

Et si autem Thomas suas habet opiniones de confessione, tamen hoc, quod dicit, ad ministros Ecclesiæ (inter quos etiam Papam numerat) non pertinere, nouos articulos fidei condere, & noua sacramenta instituere, uere est Apostolica & Catholica sententia. Nam ad ministros Ecclesiæ non pertinet, ex uocatione Christi, aliud ministerium, quam quod supra de remittendis & retinendis peccatis commemorauimus, & quo Apostoli ipsi functi sunt. Quod si, præter hoc ministerium, aliquid amplius Romano Pontifici tribuitur, hoc aut conceditur ei humanis ordinationibus, aut confectum est a monachis & adulatoribus, contra uerbi Dei auctoritatem.

DE ECCLESIA.

CRedimus & confitemur, quod una sit sancta Catholica & Apostolica Ecclesia, iuxta symbolon Apostolorum & Nicænum.

II. Quod hæc Ecclesia, a Spiritu sancto ita gubernetur, ut etiam sinit eam esse in his terris imbecillem, conseruet tamen eam perpetuo, ne uel erroribus, uel peccatis pereat.

III. Quod huic Ecclesiæ in hac terra multi mali & hypocritæ admixti sint.

IIII. Quod hi mali & hypocritæ si ministerium Ecclesiæ legitime uocatione susceperint, ueritati sacramentorum per se nihil

hil in cōmodo afferant, nisi institutionem Christi peruertant, & impia doceant.

V. Quod in hac Ecclesia sit uera peccatorum remissio.

VI. Quod hæc Ecclesia habeat ius testificandi de sacra scriptura.

VII. Quod hæc Ecclesia habeat ius iudicandi de omnibus doctrinis, iuxta illud, Probate spiritus num ex Deo sint. Et, Ceteri dii iudicent.

VIII. Quod hæc Ecclesia habeat ius interpretandę scripturę.

Sed ubi hæc Ecclesia sit quærenda, & an iura eius sint certis terminis circumscripta, alij aliter sentiunt.

Arbitramur autem auctoritate sacrę scripturę, & ueterum patrum sentiendum esse, uere Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, non ad unum certum locum aut gentem, nec ad unum certum hominum genus, alligatam esse: sed in eo esse loco aut gente, ubi Euangelion Christi synceriter prædicatur, & sacramenta eius recte, iuxta institutionem Christi, administrantur.

Ioannis 10.

Scriptum est. Ego dixi, dii estis. Illos dixit deos, ad quos factus est sermo Dei, &c. Ergo ibi est populus seu Ecclesia Dei, ubi sermo Dei prædicatur.

Ioannis 15.

Iam uos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum uobis. Sermo igitur Christi, qui est Euangelion, demonstrat ubi sit Ecclesia, quæ coram Deo sit munda.

Ad Romanos. i.

Euangelion est potentia Dei, ad salutem omni credenti. Vbi igitur est Euangelion, quod agnoscitur fide, ibi Deus habet Ecclesiam, in qua est efficax ad æternam salutem.

Chrysostomus in commentario in Euangelii

on Matth. cap. 24. hom. 49.

Quare hoc tempore omnes Christiani conferre se ad scripturas debent. Quia in tempore hoc, ex quo obtinuit hæresis illas Ecclesias, nulla probatio potest esse ueræ Christianitatis, neque refugium potest esse Christianorum aliud, uolentium cognoscere fidei ueritatem, nisi scripturę diuinę.

Et postea.

Qui ergo uult cognoscere, quæ sit uera Ecclesia Christi, una de cognoscat, nisi tantummodo per scripturas?

Augustinus tom. 2. epistol. 166.

In scripturis didicimus Christum, in scripturis didicimus Ecclesiam, has scripturas communiter habemus, quare non in eis & Christum & Ecclesiam communiter retinemus?

Et iterum Tom. 7. in epistola contra epistolam Petiliani Donatistæ cap. 2. 3. & 4.

Inter nos & Donatistas quæstio est, ubi sit Ecclesia: quid ergo facturi sumus? in uerbis nostris eam quæsituri, an in uerbis capitis sui, DOMINI nostri Iesu Christi? Puto quod in illius potius uerbis quærere debemus, qui ueritas est, & optime nouit corpus suum.

Quod autem affirmatur, Ecclesiam habere ius testificandi de sacra scriptura, interpretandi scripturam, & iudicandi de omnibus doctrinis. non sic intelligendum est, quod Ecclesia habeat liberam potestatem quid uis statuendi, ac etiam, si libeat, mutandi scripturam, & fingendi nouam doctrinam, ac instituendi non uos cultus Dei. Sed quod Ecclesia, ut sponsa Christi, agnoscat uocem sponsi sui, & acceperit a sponso suo certam regulam, Propheticam uidelicet & Apostolicam prædicationem, cœlestibus miraculis confirmatam, iuxta quam debeat, obscura, si quæ uidetur, loca scripturæ interpretari, & de doctrinis iudicare.

Psal. 116.

Lucerna pedibus meis uerbum tuum.

Ad Romanos xij.

Habentes dona, iuxta gratiam datam nobis, uaria, siue prophetiam, iuxta analogiam fidei.

ij. Petri i.

Habemus firmiorem sermonem propheticum, cui dum attenditis, ceu lucernæ appariti in obscuro loco, recte facitis, &c.

Origenes in Hierem. hom. i.

Necesse est nobis scripturas sanctas in testimonium uocare, sensus quippe nostri & enarrationes, sine his testibus, non habent fidem.

Hiero

Hierony. in Matth. 23.

Quod sine autoritate scripturæ dicitur, eadem facilitate contemnitur, quæ dicitur.

August. de nup. & concupis. lib. 2. cap. 23.

Ista controuersia iudicet querit, iudicet ergo Christus, & cui rei mors eius pfeceat, ipse dicat. Hic est, inquit, sanguis meus.

Et mox.

Iudicet tñ illo & Apostolus, quia & in Apostolo ipse loquitur Christus, clamat & dicit de Deo patre: qui proprio filio, &c.

Quare Ecclesia sic habet auctoritatem iudicandi de doctrinis, ut tamen contineat se intra metas sacræ scripturæ, quæ est uox sponsi sui, & quæ uoce nulli, ne angelo quidem, fas est recedere.

DE CONCILIIS.

Fatetur sua debere esse in Ecclesia de dogmatis & sacris iudicia, & magnam esse legitimæ Conciliorum auctoritatē.

Sed longe omnium maxima sit auctoritas uerbi Dei, necesse est. Est enim Ecclesia habet certam promissionem perpetuæ præsentis Christi, & gubernetur a Spiritu sancto, in non quilibet hominum cœtus, pro uera Ecclesia haberi potest: & ut maxime multi aliquoties in nomine Christi conuenire uidentur, tamen pauci sunt electi, & non est omnium fides. Et quod in politicis, idem & in Ecclesiasticis cœtibus fieri solet, ut plerumque maior pars, uincat meliorem.

Huc accedit quod Spiritus sanctus non faciat populum suum in hac uita ~~etiam~~ hoc est, impeccabilem, sed resinquat in ipso multas & uarias imbecillitates.

Testantur quoque exempla, non pontifices tantum, sed etiam Concilia errasse.

Quare postquam Prophetica & Apostolica doctrina diuinitus confirmata est, nullius uel hominis, uel hominum cœtus sententia, simpliciter per oraculo Spiritus sancti, sine iudicio recipienda est: sed exigenda ad normam doctrinæ Propheticæ & Apostolicæ, ut quod cum hac eueniat, agnoscat, quod cum hac pugnat, refutetur.

Ad Galatas, i.

Si non, aut angelus de celo, prædicauerit uobis Euangelion, præter id quod prædicauimus uobis, anathema sit.

1. Iohannis .4.

Nolite cuius spiritui credere, sed probate spiritus, num ex Deo sint.

1. ad Thessal. 5.

Omnia probate, quod bonum est tenete:

August. contra Maxi. Ariano. Epist. lib. 3. cap. 14.

Sed nunc nec nego Nicænum, nec tu debes Ariminense, tam quam præiudicaturus, proferre concilium, nec ego hulus autoritate, nec tu illius detineris, scripturarum autoritatibus, non quorumcumque proprijs, sed utriusque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione, utriusque, &c.

Panormitanus in c. significasti ex. de electio.

In concernentibus fidem, etiam dictum unius priuati esset præferendum dicto Papæ, si ille moueretur melioribus autoritatibus noui & ueteris Testamenti, quam Papa.

Gerson parte 1. de examinatione doctrinarum.

Prima ueritas staret, quod aliquis simplex, non autorisatus, esset tam excellenter in sacris literis eruditus, quod plus esset credendum, in casu doctrinali, suæ assertioni, quam Papæ declarationi. Constat enim plus esse credendum Euangelio, quā Papæ. Si doceat igitur talis eruditus ueritatem aliquam in Euangelio contineri, ubi & Papa nesciret, uel ultro erraret, patet cuius præferendum sit iudicium.

Et mox.

Talis eruditus deberet in casu, si & dum celebraretur generale concilium, cui & ipse præsens esset, illi se opponere, si sentiret maiorem partem ad oppositum Euangelij, malicia uel ignorantia declinare.

DE SCRIPTORIBVS

Ecclesiasticis.

Coram cano capite, inquit scriptura, assurge, & personam sentis venerare. Veneramur igitur canicem maiorum notitiorum, qui iam inde ab initio reuelati & propagati Euangelij, in orbe terrarum susceperunt studium iuuandæ Ecclesiæ, non solū uocali prædicatione, sed etiam publicis scriptis, ut posteritas habeat, ab Apostolicis temporibus usque ad hæc tempora, mae

ra, manifesta & certa p̄ix doctrinæ testimonia.

Horum autem scripta sic amplectimur, quemadmodum & sacra scriptura permittit nobis humana autoritate uti, & sua ipsi scripta agnolci uoluerunt.

Iob. xij.

(Vos amici dicitis) quod in antiquis sit sapientia, & in multo tempore prudentia (Ego autem dico uobis) apud ipsum, uidelicet DOMINVM Deum nostrum, est sapientia & fortitudo, ipse habet consilium & intelligentiam.

1. ad Corinth. 4.

Prophetæ duo aut tres loquantur, ceteri dii iudicent.

1. ad Thessal. 5.

Omnia probate, quod bonum est tenere.

Tertullia. in libel. de præscriptionib. hæreticorū.

Nobis nihil licet ex nostro arbitrio inducere, sed nec eligere, quod aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos Domini habemus autores, qui nec ipsi quicquam de suo arbitrio, quod inducerent, elegerunt, sed acceptam a Christo fideliter disciplinam, nationibus assignarunt.

August. in epistola ad Fortunatum dist. 1.

Nec quorumlibet disputationes, quanquam Catholicorū & laudatorum hominum, uelut scripturas Canonicas habere debemus, ut nobis non liceat, salua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in scriptis eorum improbare atque respicere, si forte inuenerimus, quod aliter senserint, quam ueritas habet, diuini adiutorio ab alijs intellecta, uel a nobis. Talis ergo sum in scriptis aliorū, quales uolo esse intellectores meorū.

Et iterum in prob. lib. 3 de Trinit.

Noli meis literis quasi Canonicis scripturis inseruire, sed in illis, & qd nō credebas, cū inueneris, incūctāter crede. In istis autē, qd certū habebas, nisi certum intellexeris, noli firme tenere.

Ac rursus ad Vincentium lib. 1.

Negare non possum, nec debeo, sicut in ipsis MAIORIBVS, ita multa esse in tam multis opusculis meis, quæ possunt iusto iudicio, & nulla temeritate, culpari.

Et iterum in epistola ad Hieronymum.

Ego solis scriptoribus, qui iam Canonici appellantur, dici hunc timorem. Ac mox, Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate, quantaue doctrina polleant, non ideo uerum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi per alios auctores, uel per Canonicas, uel probabiles rationes, quæ a uero non abhorreant, persuadere poterunt.

Et alias de unico Baptismo in epistola ad Vincent.

Quis nesciat sanctam scripturam, &c. Et Noli frater contra diuina tam multa, &c. Nam hi loci, uel ex ipsis pontificum decretis, notis sunt.

DE CAEREMONIIS.

Ecclesiasticis.

AGnoscimus a Christo filio Dei duas caeremonias, in Ecclesia institutas esse, Baptismum & cenam dominicam, quæ & iuxta institutionem Christi, necessario sunt obseruandæ.

Fatemur etiam Apostolos instituisse quasdam ordinationes in Ecclesia, ut omnia decenter & secundum ordinem, sicut Paulus loquitur, fierent, quales sunt quæ describuntur prima ad Corinthios decimoquarto, & prima ad Timotheum secundo,

Usurparunt quoque Apostoli in designandis ministris Ecclesie impositionem manuum, quæ reuera ex consuetudine ueteris legis, non autem mandata Ecclesie, libere seruari potest.

Instituerunt enim in Actis Apostolicis, ut gentes cauerent ab elufuſſocatorum, & sanguinis, non ut hæc obseruatio esset inter gentes perpetua, sed temporalis, & tantisper duratura, dum hic usus non esset amplius offendiculum.

Fatemur & hoc, quod Episcopis liceat, cum Ecclesie suæ ratione sensu, ordinationes dierum, festorum & lectionum seu sermorum, ad edificationem & eruditionem ueræ fidei in Christum, instituere. Sed non licet obtrudere Ecclesie ritus ueteris legis, pro sacro diuino, quo Deus singulariter per se colatur.

Nec licet ueteres ritus legis restaurare, uel novos committere ad adumbrandam ueritatem Euangelio iam patefactam & illustratam; quales sunt interdum accendere cereos, ad significandam

candam lucem Euangelij, aut uti vexillis & crucibus, ad significandam uictoriam Christi per crucem. Quod genus est uniuersa panoplia uestium missalium, quam aiunt adumbrare totam passionem Christi, & multa id genus alia.

Multo minus licet instituere cæremonias aut sacra, quorum meritis expientur peccata, & accipiatur regnum cœleste.

Nam de priori illo genere cæremoniarum & sacrorum, Christus ex Esaia concionatur, Frustrâ, inquit, colunt me, docentes doctrinas, præcepta hominum. Et Paulus, Ne quis uos ius dicet, in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouilunij &c.

His accedunt testimonia Augustini & aliorum, de liberalium cæremoniarum obseruatione.

De posteriori autem genere cæremoniarum, manifestum est, quod sint impia sacra, & contumeliosa in mortem & resurrectionem Christi, cuius solius merito habemus expiationem peccatorum, & hæreditatem æternæ uitæ, per fidem.

Recensuimus quæ uidentur in doctrina Ecclesiastica, & in uniuersa Ecclesiæ administratione tum probanda, tum refutanda, aut emendanda. Ac si quid breuius aut obscurius, quam res tanta postuler, dictum est, recipiunt se concionatores nostri, copiosius & magis perspicue explicatueros.

Quod reliquum est oramus per Iesum Christum filium Dei, unicum seruatores nostrum, omnes pios, ut quod ipsos sua sponte facere speramus, pro suo quisque officio & uocatione, uerum ac serium instaurandæ Ecclesiæ studium suscipiat.

Negari non potest, quin hætenus multis annis non solum disciplina Ecclesiæ collapsa sit, & mores eius magnis ac horribilibus uitijs corrupti sint, ac a maiorum nostrorum honestate plurimum degenerauerint, uerum etiam doctrina Ecclesiæ intolerandis corruptelis deprauata fuerit. Quæ si deinceps aut dissimulantur aut confirmantur, cogitare quisque, uel mediocri prudentia præditus, potest, quanta mala sint in Ecclesia DOMINI secutura.

Notæ sunt diræ & maledictiones, quibus diuina lex uiolatores uerbi Dei deuouet. Et Iosias Rex Iudæ, in instauranda Ecclesia plane heroico animo præditus, etsi inuento & perspecto libro legis, pia sua pœnitentia & obedientia, iram Dei ita mitiga

brat, ut supplicia quæ tunc Ecclesia Dei, neglectione uerbi eius & impietate, merita erat, in aliud tempus reijcerentur, ea tamen fuit seueritas Dei, aduersus contemptores uerbi sui & impenitentes, ut Rex, quantumuis pius, non potuerit eam prorsus e medio tollere & placare.

Existimamus autem iram Dei his temporibus, propter tot horrendas impietates, propter tot infanda scelera & offendicula, quæ in populo ipso, qui Dei nomine gloriatur, manifestiora sunt, quam ut negari, & illustriora sunt, quam ut excusari queant, non minus, imo multo grauius aduersus cœtum Ecclesiæ suæ accensam & inflammatam esse, quam olim cum filius Dei nondum esset per Euangelion suum orbi patefactus. Ac tanto seuerius erit iudicium Dei, quanto maiora sunt beneficia, quæ & superioribus, & his presentibus temporibus in ingratos contulisse uidetur.

Sed cum alia multa in Ecclesia & ministerio eius, correctio ne indigent, tum præcipue doctrina de poenitentia, iustificatio ne: uetus item sacramentorum, & cœlibatus ministrorum Ecclesiæ, piam exigunt emendationem. Hæc si iuxta Prophetica & Apostolica scripta, ac iuxta uere Catholicum ueteris & purioris Ecclesiæ consensum, beneficio Dei, ac diligentia & cura optimorum quorumque uirorum, restituta fuerint, non solum præstabitur cultus Deo patri DOMINI nostri Iesu Christi gratissimus, uerum etiam uniuersus Christianus orbis excitabitur, ut, quibus possit officijs, gratitudinem & obedientiam suam sit declaraturus.

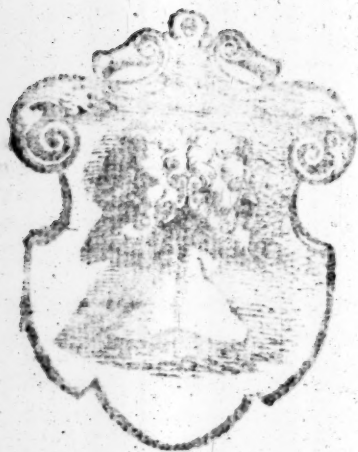
Nos quidem, non sumus de nostris concionatoribus alicuius erroris, uel in doctrina, uel in reliqua Ecclesiæ administratione, conscijs: attamen non dubitamus, eos tanta modestia & pietate præditos, quin si testimonijs cœlestis doctrinæ, & uero consensu Catholicæ Ecclesiæ admoniti fuerint, ædificationi Ecclesiæ haudquaquam sint defuturi.

Quod autem in nobis & in nostra est gubernatione, summam dabimus operam, ut, adiuuante diuina clementia, nihil eorum officiorum a nobis prætermittatur, quibus speramus ueram Ecclesiæ tranquillitatem & salutem, in Iesu Christo filio Dei, conseruari posse.

F I N I S.

FRANCOFORTI EX OFFICINA
PETRI BRVBACHII, ANNO
DOMINI M. D. LII;
MENSE MAR
TIO,

FRANCOTORTI EX OFFICINA
PETRI BRABACHII ANNO
DOMINI M. D. LIII
MENSE MAR
TIO.

Theophylactus in Marimum

Cap: 14

Folio 74.

Hoc est corpus meum. Hoc nigrum quod sumis. Hoc enim tantum figura, et exemplar quoddam ex corporis Domini, panis, sed in illius commutatio corporis Unigeniti, Domini enim dicitur: Panis quem ego dabo caro mea est, non dixit: Figura est carnis meae, sed caro mea est. Et iterum. Nisi ederitis carnem filii hominis. Et quomodo nigrum, caro non videtur homo, nosram per similitudinem ipsius. Quia omnia panis, et vinum ex his sunt quibus asperimus ea non abhorremus, sanguinem vero propositi, et carnem videntes, non sumimus, sed abhorremus. Per hoc misericors Deus nosse similitudinem condidit. dedit, spatium quidem panis, et vini fructus, in virtutem autem carnis, et sanguinis transfudit. Sanguinem vero deo: Tempus dicitur opponendo verum.

Idem in Jo: cap: 6. fol: 170.

Attende, quod panis, qui a nobis in mysterijs manibus non est in figuratis quoddam carnis Domini, sed ipsa caro Domini. Hoc enim dixit. Panis quem ego dabo figura est carnis, sed caro mea est, transformatur. et arcanis verbis panis ille per mysticam benedictionem, et accessio itaque sancti spiritus,

in carnem Domini. Et ut quoniam contritus quis
credendū est quod panis caro carum et in carne an-
ticipat Domini, et ex parte alimentum admittit
panis ille, qui manducatur in corpore eius mi-
rabatur, et similis fiet sacramento eius carni, et
in augmentum, et sustentationem loquatur, iuxta
humane mentem. Sed et nunc panis in carne Domini
miratur. Et quomodo miratur, non apparet nobis
caro, sed panis, ut nos abhorreamus ad eius esum. Nam
siquidem caro apparuisse infirmis afflicti homines
exa comminutione. Nam autem considerandum
Domino respectu infirmitatis, talis apparet nobis re-
pletus cibis, qualibet alioquin assueri suum. pro mundi
autem vite carnem suam ad mortem dedit.

Et panis populi

Hic loco discernimus Sacramentum Communionis. Nam
quod dicitur, et tibi caro, et sanguis Domini in ipso
manet Domini, et Domini in ipso. Consumptio-
nis tui fieri non debet, et super raptores ira, ut si
Deus in nobis, et nos in Deo. Tunc autem mirabile
audimus, nos Deum in deum manducamus, tangimus.
neque et incomparabilis est, et neque oculis, neque ma-
nibus apprehendi valere. Item miratur hoc caro in
hunc profecto se. Sed quia Deus vivit sibi carum
semetipsum ineffabilem contemplatione, vivifica est
caro, non quod in Deum transjiciat. absit. Sed

ad similitudinem candoris ferri, quod et fieri
maius, et igitur undique operacionem. Sic ego
et Domini caro manet caro, vivifica pp. filii
Dni caro pp. quomodo. ego ingi, vivifica pp.
ppm, hoc pp. sicut natus sum et pp. qui pp. viv
pa et qui maculae me, vivifica pp. me, d'm
quodammodo misere mihi, et transfigurem
in me, qui vivificare potest.